

30604

T.C. ANADOLU UNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSU

İKİ KİŞİLİK KOLLEKTİF ORTAKLIKLARDA
ORTAĞI ORTAKLIKTAN ÇIKARMA

(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ayşe YÜRÜK

Neval OKAN

Eskişehir-1993

**İKİ KİŞİLİK KOLLEKTİF ORTAKLIKLARDA
ORTAĞI ORTAKLIKTAN ÇIKARMA**

Yüksek Lisans Tezi

Neval OKAN

Eskişehir-1993

Ö Z G E Ç M İ S

1959 yılında Bandırma'da doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimimi Eskişehir'de tamamladım. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 1981 yılında mezun oldum. Bir yıllık stajımı tamamladıktan sonra, Eskişehir Barosuna kayıtlı olarak serbest avukatlığa başladım. 1986-1988 yılları arasında aynı zamanda Köy Hizmetleri 14.Bölge Müdürlüğünün sözleşmeli avukatlığını yaptım. 1988 yılında serbest avukatlıktan ayrılarak Anadolu Üniversitesinde avukat olarak göreve başladım. Daha sonra Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde İşletme Anabilim Dalı (İşletme Hukuku) Yüksek Lisans Programına başladım. Halen Anadolu Üniversitesinde görev yapmaktayım.

Neval OKAN

Ö Z E T

İkiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklarda ortaklardan birinin ortaklıktan ayrılması, ortaklığın devamına etkili olmaz. Ancak, bir kollektif ortaklıkta ortak sayısının iki olması durumunda, ortağın ayrılması ortaklığın sona ermesine neden olur. Bu nedenle yasakoyucu ortaklığın devamına olanak sağlamak için, iki kişilik kollektif ortaklıklarla ilgili özel düzenlemelere yer vermiştir.

Arastırmamda, kollektif ortaklıkta ortaklar arası değişiklikleri ele aldım ve üç bölüm halinde inceledim. Birinci bölümde, kollektif ortaklığın tanımı ve unsurlarını, Türk Hukukundaki yerini ve ekonomik değerini inceledim.

İkinci bölümde, asıl konum olan kollektif ortaklıklarda ortaklararası değişiklik hallerini ele alarak açıkladım.

Uçüncü bölümde ise, iki kişilik kollektif ortaklıkların özel durumu nedeniyle, ortaklar arasındaki değişikliklerdeki özellikleri ve özellikle de ortağın ortaklıktan çıkarılması halinde; ortakların hukuki durumunu, ortakların hak ve borçlarını, ortaklığın tüzel kişiliği sorununu ele alarak alarak inceledim

S U M M A R Y

In the unlimited companies which have more than two members, the continuity of the company is not effected by the separation of one of the members. But in an unlimited company of two members, the separation of the member causes the dissolution of the company. For this reason, the lawmaker has made some special regulations concerning two-member companies in order to ensure the continuity of the company.

In this study, unlimited companies which have two-members is examined in three chapter.

In the first chapter, I examined the definition and the elements of the unlimited company, it's place in Turkish Law, it's economic value.

The second chapter is concerned with the major subject matter of this thesis which variations between members in unlimited companies.

In the third chapter, I examined the characteristics of the variations between member due to the particular situation of the two-member unlimited companies and particularly the legal situation of the members, their rights and debts, the artificial personality problem of the company in case of the separation of the member.

K I S A L T M A L A R

ABD.	: Ankara Barosu Dergisi
A.g.k.	: Adı geçen kaynak
Alm.TY.	: Alman Ticaret Yasası
B.	: Bası
bkz.	: bakınız.
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BY.	: Türk Borçlar Yasası
C.	: Cilt
CO.	: Code Des Obligations
dpn.	: dipnot
E.	: Esas
ETY.	: Eski Ticaret Yasası
HD.	: Hukuk Dairesi
HGB.	: Handelgesetzbuch
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
IBD.	: Istanbul Barosu Dergisi

iHFM. : Istanbul Universitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
iİD. : İcra İflas Dairesi
İMD. : İktisat ve Maliye Dergisi
İsv.BY. : İsviçre Borçlar Yasası
JdT : Journal des Tribunaux
K. : Karar
m. : madde
RKD. : Resmi Kararlar Dergisi
S. : Sayı
s. : sayfa
T. : Tarih
TD. : Ticaret Dairesi
Y. : Yargıtay
YKD. : Yargıtay Kararları Dergisi
vd. : ve devamı

İ Ç İ N D E K İ L E R

GİRİŞ.....	1
------------	---

B i r i n c i B ö l ü m

I. KOLLEKTİF ORTAKLIĞIN TANIMI.....	7
1. TANIM.....	8
2. UNSURLUR.....	10
A. Ticari İşletme.....	10
B. Ticaret Ünvanı.....	12
C. Kişi Unsuru.....	13
D. Sınırsız Sorumluluk.....	15
E. Tüzel Kişilik.....	18
F. Sözleşme Unsuru.....	20
II. KOLLEKTİF ORTAKLIĞIN TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ.....	21
III. KOLLEKTİF ORTAKLIĞIN EKONOMİK DEĞERİ.....	22

İ k i n c i B ö l ü m

KOLLEKTİF ORTAKLIKIARDA ORTAKLAR ARASINDA DEĞİŞİKLİK

I. GENEL OLARAK.....	24
II. ORTAKLAR ARASINDAKİ DEĞİŞİKLİK HALLERİ.....	26
1. ORTAKLIĞA GİRME.....	26
2. ORTAGIN ÖLÜMÜ.....	29
A. Ortaklık Sözleşmesinde Hüküm Yoksa.....	30
B. Ortaklık Sözleşmesinde Hüküm Varsa.....	32
3. ORTAKLIKTAN ÇIKMA.....	34
A. Ortaklık Sözleşmesinde Hüküm Yoksa.....	35
B. Ortaklık Sözleşmesinde Hüküm Varsa.....	36
4. ORTAKLIKTAN ÇIKARMA.....	38
A. Yasada öngörülen Çıkarma Nedenleri.....	39
a. Ortağın iflası.....	39
b. Ortaklığın Feshinin Bildirilmesi.....	42
aa. Ortağın, ortaklığın Feshini Bildirmesi Üzerine Ortağı Çıkarma.....	42
bb. Ortağın Kişisel Alacaklısının Ortaklığın Feshini İstemesi Üzerine Ortağı Çıkarma.....	43
c. Kişisel Alacaklının Ortaklığın Süresinin Uzatılmasına İtiraz Etmesi.....	45
d. Haklı Nedenlerle Çıkarma.....	46
e. İki Kişilik Ortaklıklarda Özel Düzenleme... ..	48
B. Sözleşmeden Doğan Çıkarma Nedenleri.....	48

5. Ortaklık Payının Devri.....	48
--------------------------------	----

Ü ç ü n c ü B ö l ü m

İKİ KİŞİLİK KOLLEKTİF ORTAKLIKLARDA ORTAĞI ORTAKLIKTAN ÇIKARMA

I. ORTAĞIN ORTAKLIKTAN AYRILMASI.....	50
1. GENEL OLARAK.....	50
2. ORTAKLIKTAN AYRILMA HALLERİ.....	51
A. Ortaklık Payının Devri.....	52
B. Ortağın Ölümü.....	53
C. Ortaklıktan Çıkma.....	58
D. Ortaklıktan Çıkarma.....	59
II. İKİ KİŞİLİK KOLLEKTİF ORTAKLIKLARDA ÖZEL DÜZENLEME..	60
1. ÖZEL DÜZENLEMENİN GEREKLİLİĞİ.....	60
2. TİCARET YASALARIMIZDAKİ DÜZENLEME.....	62
A. Eski Ticaret Yasası.....	62
B. Türk Ticaret Yasası.....	64
3. KAYNAK YASALARDAKİ DÜZENLEME.....	65
A. İsviçre Borçlar Yasası.....	66
B. Alman Ticaret Yasası.....	70
4. UYGULAMA ALANI.....	71
III. İKİ KİŞİLİK KOLLEKTİF ORTAKLIKLARDA ORTAĞI ORTAKLIKTAN ÇIKARMA.....	76
1. GENEL OLARAK.....	76
2. ORTAKLIKTAN ÇIKARMA NEDENLERİ.....	78

A. Haklı Nedenlerle Çıkarma.....	80
B. Diğer Nedenlerle Çıkarma.....	83
3. ÇIKARMA DAVASI.....	87
4. ÇIKARMA DAVASININ NİTELİKLERİ.....	89
5. ÇIKARMA HUKMUNUN SONUÇLARI.....	92
6. ORTAKLARIN HUKUKİ DURUMU.....	93
A. Ortakların Hakları.....	93
a. Çıkarılan Ortağın Hakları.....	93
b. Kalan Ortağın Hakları.....	95
B. Ortakların Sorumluluğu.....	96
a. Çıkarılan Ortağın Sorumluluğu.....	96
b. Kalan Ortağın Sorumluluğu.....	97
7. ORTAKLIĞIN TUZEL KİŞİLİĞİ SORUNU.....	97
SONUÇ.....	102

G İ R İ Ş

Eski çağlardan beri kişilerin ortak bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelerek ortaklık şeklinde birleşmeleri kaçınılmaz olmuştur.

Kollektif ortaklıklar, kişilerin ortaklık şeklinde bir araya gelmelerinde buldukları ilk ortaklık tipidir. Bunun nedeni ise kollektif ortakların kuruluşunun basitliğidir. Ülkemizde de, kollektif ortaklıklar en yaygın ortaklık tipidir. Kollektif ortaklıklar da diğer ticaret ortaklıkları gibi tüzel kişiliğe sahiptir ve ortaklarından ayrı bağımsız bir hukuki varlıktır. Ortaklarının değişmesi ortaklığın tüzel kişiliğini etkilemez. Ancak kollektif ortakların özellikleri gereği, ortakların kişilikleri önemli olduğundan Ticaret Yasasında özel olarak düzenlenmiş ve ortaklıktan ayrılma halleri ağırlaştırıcı koşullara bağlanmıştır.

Kollektif ortaklıklarda ortaklar arasındaki değişiklik halleri üç bölüm halinde incelenebilir. Araştırmam da üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, ortaklar arası değişiklerin daha iyi anlaşılabilmesi için, genel olarak kollektif ortaklığın tanımı ve unsurlarını ele aldım. Ayrıca kollektif ortaklığın Türk hukundaki yerini ve ekonomik değerini inceledim.

İkinci bölümde, asıl konum olan kollektif ortaklıkta ortaklar arası değişiklik hallerini, koşullarını, sonuçlarını ve uygulanacak yasa hükümlerini inceledim.

Üçüncü bölümde ise, iki kişilik kollektif ortaklıklar üzerinde durdum. İki kişilik kollektif ortaklıkların özellikleri nedeni ile, ortaklıktan ayrılma halleri ve özellikle de bu hallerden ortaklıktan çıkarılması konusunda; iki kişilik kollektif ortaklıklar ile ikiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklar arasındaki farklılıkları belirledim .

Bu incelemem sonucunda iki kişilik kollektif ortaklıkların, ikiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklardan farklı özellik gösterdiği ve bu nedenle de yasadaki özel düzenlemenin gerekliliği ortaya çıktı.

B i r i n c i B ö l ü m

KOLLEKTİF ORTAKLIK HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Ortak bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelmek, kişinin doğasında vardır. Kişilerin bir araya gelerek belirli bir amaca yönelme fikrine her devir ve ortamda rastlanılmaktadır.

Belli bir amaca birlikte yönelmek için iş birliği yapmak, kişilerin kendi kişisel gayretlerinin ve mali olanaklarının yetersizliğinden kaynaklanmış ve kişilerin bir araya gelmeleriyle çeşitli birleşme tipleri doğmuştur.

Kişilerin ortak amaçlarına ulaşmayı hedefleyen başlıca birleşme tipleri dernek, vakıf, ortaklık ve kooperatiflerdir.

Vakıf bir amaca ulaşmak için malların bir araya ge-

tirilmesi ile; dernek, ortaklık ve kooperatif ise belli bir amaca ulaşmak için kişilerin bir araya gelmeleri ile oluşur.

Borçlar Yasamızda ortaklık, kişilerin iktisadi değer taşıyan emeklerini ve mallarını ortak bir amaca ulaşmak için bir araya getirerek bir sözleşme ile birleşmeleri olarak tanımlanmıştır (BY.m.520).

Ortaklıklar, kazanç sağlamak ve bunu paylaşmak dışında başka bir amaç ile kurulamadıkları ve kişilerin bir araya gelmeleri ile kuruldukları için, diğer birleşme tiplerinden ayrılmaktadırlar.

Hukuki anlamda ortaklık niteliğindeki kuruluşlara Babilon'da, eski Yunanlılarda ve Romalılarda rastlanır. İslam aleminde de ortaklık çok eski bir geçmişe sahiptir (1). İslam hukukunda yer alan ortaklık türleri Mecelle'de de aynen yer almıştır.

Kollektif ortaklıklar, kişilerin ortaklık şeklinde bir araya gelmelerinde buldukları ilk ortaklık türleri arasındadır. Bazı hukukçular, kollektif ortaklıkların ticari ortaklıklar arasında, en eskisi ve yaygını olduğu görüşün-

(1) Halil ARSLANLI, Kollektif ve Komandit Sirketler, K.I. B.3, İstanbul, 1960 , s.3.

dedirler. Eskiliğinin biraz da diğer ortaklıklara göre en ilkel ve basit olmasından ileri geldiği söylenir (2).

Avrupa' da kollektif ortaklıkların kökeni ortaçağın başlarına kadar gider. Zamanın ticari gereksinimlerinden doğan bu kuruluşlar başlangıçta teamül hukukunun konusu olmuş, sonraları tüzük ve yasalarla düzenlenmiştir. Bu ortaklıkların ortaçağda gelişmiş olan prensipleri modern hukukun düzenlemelerinde de yer almış ve diğer ortaklık türleri için tamamlayıcı hükümler oluşturmuştur (3).

Ortaçağın sonlarında İtalya'da kollektif ortaklığın ilk şekli olan Compagnia doğmuştur.

Fransa'da 1673 tarihli Ordonance du Commerce'nin kollektif ortaklığı düzenleyen ilk yasa olduğunu görüyoruz. Bu yasada kollektif ortaklık Societe Generale adı altında düzenlenmiştir.

Almanya'da 1861 tarihli Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch kollektif ortaklığı düzenleyen ilk yasadır. Bu yasada yer alan kollektif ortaklıkları düzenleyen hükümlerin büyük bir bölümü bugün yürürlükte bulunan Alman Ticaret

(2) Orhan Nuri CEVİK, Kollektif Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 1978, s.34.

(3) Kaya TÜRKER, Türk Hukukunda Kollektif Şirket, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Ankara, 1980, s.2.

Yasası(HGB)'de yer almıştır.

Kaynak İsviçre hukukunda da Kollektif ortaklıklar ilk önceleri kanton yasaları ile düzenlenmiş daha sonra 1881 tarihli federal yasa olan Obligationenrech ile federal bir düzenleme sağlanmıştır. Federal yasada 1911 ve 1933 yıllarında değişiklik yapılmış ancak, kollektif ortaklıklar ile ilgili düzenlemelere dokunulmamıştır.

İslam dünyasında da İtalyan hukukundaki ortaklıklara benzer ortaklıklar kurulmuştur. Hıristiyan aleminde olduğu gibi İslam aleminde de faiz haramdır, hatta bu yasak İslamiyette çok daha kesindir. Bu nedenle faiz yasağından kaçınmak için gizli nitelik taşıyan ve "kirad" adı verilen bir ortaklık türü ortaya çıkmıştır (4).

Daha sonraları dini yasaklara karşın, İslam hukukunda da kollektif ve komandit ortaklıklara benzeyen kuruluşlar ortaya çıkmıştır.

İslam hukukunda yer alan ortaklık tipleri daha sonraları Mecelle'de de yer almıştır (5).

(4) "KİRAD" adı verilen ortaklık türünde sermaye sahibi kişi, bir girişimciye bir miktar para vermekte ve girişimci bu parayla ticaret yapmakta, elde edilen kazanç taraflar arasında paylaşılmaktadır.

(5) Daha geniş bilgi için bkz. ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s. 8-18.

Kollektif sözcüğü; Latince "collectiva" dan gelmektedir. Kollektif ortaklık terimi ve kurumu, hukukumuzda, Fransız "Code de Commerce" nin kısmen çevirisi olan 1850 tarihli "Kanunnâme-i Ticaret" ile girmiştir (6).

1926 yılında İsviçre Medeni Yasası ve Borçlar Yasasından yararlanılarak ayrı bir Ticaret Yasası hazırlanmıştır. Bu yasa 1957 tarihli Ticaret Yasamız çıkarılıncaya kadar yürürlükte kalmıştır. 1957 tarihli ve bugün yürürlükte bulunan Türk Ticaret Yasası (TTY)'nda Kollektif Ortaklıklıklar 153-242 maddelerde düzenlenmiştir (7).

I. KOLLEKTİF ORTAKLIĞIN TANIMI

Kişi ortaklıklarının en belirgin tipi, karşılıklı güven, işbirliği, ortaklığın borçları için kişisel sorumluluk gibi kişisel birleşmenin en önemli unsurlarını oluşturan kollektif ortaklıktır (8).

Kollektif ortaklıklarda ortakların sorumluluğu, or-

-
- (6) Osman KİPER, Uygulamada Ticaret Şirketleri, Eğitim Yayınları, İstanbul, 1981, s.186.
- (7) Kollektif ortaklıklar ile ilgili hükümler Eski Ticaret Yasamızda da yer almaktadır. Bu yasada kollektif ortaklıklar 146-250.m. arasında düzenlenmiştir. Bu konuda bkz. Ernest HİRS, Notlu Ticaret Kanunu, Birinci Kitap, Ankara-İstanbul, 1946, s.81-122.
- (8) Celal CİHANGİROĞLU, Alman ve İsviçre Hukuku ile Mukayeseli olarak Türk Hukukunda Kollektif Ortağın Mesuliyeti, Atatürk Üniversitesi Yayını, No: 351, İstanbul, 1974, s.1

taklığın tüzel kişiliğinin sorumluluğundan ayrıdır ve sınırsızdır. Kollektif ortaklıklar, birbirlerini çok iyi tanıyan kimseler arasında ve özellikle de aile arasında kurulmaktadır. Sorumluluk sınırsız olduğundan, dikkatli bir idareye gerek duyulmaktadır. Bu nedenle kollektif ortaklıklar ticari yaşamda, ortaklığa katılacak ortaklar ve alacaklılar açısından, güvence oluştururlar.

1. TANIM

Ticaret Yasamızın 153.maddesine göre Kollektif Ortaklık, " ticari bir işletmeyi, bir ticaret ünvanı altında işletmek maksadıyla hakiki şahıslar arasında kurulan ve ortaklardan hiçbirinin mesuliyeti, şirket alacaklılarına karşı tahdit edilmemiş olan şirket " olarak tanımlanmıştır.

Yasanın bu tanımında ortaklara yönelen sorumluluğun sınırsızlığından söz edilmiş, ancak birlikte (müteselsil-zincirleme) sorumluluğa değinilmemiştir. Yasa, 153.maddesindeki bu eksikliği, 178. maddesinde yer alan " ortaklar, şirketin borç ve taahhütlerinden dolayı müteselsilen ve bütün malları ile mesuldür " hükmü ile tamamlamış ve tanıma açıklık kazandırmıştır.

Ticaret Yasasınının 153. ve 178. maddelerindeki hükümlerini göz önüne alarak,kollektif ortaklığın tanımını şu şekilde yapabiliriz : Kollektif ortaklık, ticari bir işlet-

meyi işletmek amacı ile, gerçek kişiler arasında kurulmuş ve ortakların ortaklık borç ve yüklenimlerinden dolayı sorumluluğu sınırsız ve birlikte olan ortaklıktır.

İsviçre Borçlar Yasası (CO.)'nın 552.maddesinde, kollektif ortaklık, bir ticarethane ya da ticari şekilde idare edilen diğer bir kuruluşu işletmek amacı ile, iki ya da daha fazla gerçek kişinin ortak bir ticaret ünvanı altında ve ortaklık alacaklılarına karşı sorumlulukları sınırlanmaksızın sözleşme yaptıkları ortaklık tipi olarak tanımlanmıştır (9)

Alman Ticaret Yasası 105.maddede, ortak bir ticaret ünvanı altında işletilmek amacı ile kurulan bir ortaklıkta, ortaklarından hiç birinin sorumluluğu, ortaklık alacaklılarına karşı sınırlanmamış ise, kollektif ortaklıktır denilmektedir (10).

1832 tarihli Fransız Medeni Yasasında ortaklık, iki ya da daha fazla kişinin elde edilecek kazancı paylaşmak amacıyla ile birlikte bazı şeyler koydukları bir sözleşme olarak adlandırılmıştır (11).

-
- (9) Haluk TANDOĞAN (Çeviren), İsviçre Borçlar Kanunu Kısım III-V ve Haksız Rekabete Dair Federal Kanun, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, No: 6 Ankara, 1958, s.1
- (10) Erdoğan MOROĞLU-Mustafa DURAL (Çeviren), Son Değişikliklerle Alman Ticaret Kanunu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, No: 111, Ankara, s.42.
- (11) Necat TUZUN, Şirketler Hukuku, Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi yayını, Ankara, 1980, s.28.

2. UNSURLARI

Ticaret Yasamızdaki tanımını gözönüne alarak kollektif ortaklığın unsurlarını şu şekilde sıralayabiliriz :

A. Ticari İşletme

Ticaret Yasamız, kollektif ortaklığın ancak bir ticari işletme işletmek amacı ile kurulabileceğini öngörmektedir (TTY.m.153). Öğretide de, ticari işletme kollektif ortaklığın bir unsuru olarak kabul edilmektedir (12). İMREGÜN ise aksi düşüncededir (13).

Ticaret Yasamızda ticari işletme kavramı tanımlanmamıştır. Sadece hangi işletmelerin , ticari işletme sayılacağı yasamızın 11-13 maddeleri arasında sayılmıştır. Öğretide ise, birbirine yakın tanımlar yapılmıştır.

-
- (12) Hayri DOMANIÇ, Ticaret Hukuku Dersleri Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler ,İstanbul,1965, s.85; ARSLANLI, Kollektif Komandit..., s.123; İrfan BASTUĞ, Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri,Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, No: 64/44, İzmir, 1974, s.76; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, Gelistirilmiş B.3, İstanbul, 1984, s.101.
- (13) Oğuz İMREGÜN, Kollektif Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar, Yasa yayınları,İstanbul, 1989, s.4. " TTK.m.153.deki ticari işletme deyi mi,kollektif ortaklığın bir unsurunu belirtmekten çok, bir kollektif ortaklık kurulduktan sonra , işletmesinin nitelik ve niceliği, çapı ne olursa olsun, ticari işletme sayılacağı ve ticari işletme kavramının getirdiği tüm yükümleri yerine getirmesi gerekeceği şeklinde anlaşılmalıdır."

HİRS' e göre ticari işletme, herhangi bir ekonomik girişimle uğraşan kuruluşun, ticarete özgü olan organizasyon, usul ve düşünce ile işletilmesidir (14).

ARSLANLI' ya göre, devam etmek düşüncesi ile ve ticari usul ve organizasyonla çalışmayı gerektiren büyüklükte ve önemde ekonomik girişimi konu seçen kuruluşlar ticari işletme sayılmaktadır (15).

DOMANIÇ ise ticari işletmeyi, gelir temin etmek için emek ve sermayenin, organize edilmesi olarak tanımlamaktadır (16).

Ticari işletme, ticaret amacı ile ve bir ünvan altında bir araya getirilen şahsi, maddi ve maddi olmayan unsurlardan oluşmaktadır.

Ticari işletme herşeyden önce ekonomik bir girişimdir. Ancak Ekonomik girişim ticari işletmeye oranla daha geniş bir kavramdır (17).

-
- (14) Ernest HİRS, Ticaret Hukuku Dersleri ,B.3, İstanbul, 1948, s.103.
(15) Halil ARSLANLI, Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umumi Hükümler, Fakülteler Matbaası,B.3,İstanbul,1960, s.21.
(16) Hayri DOMANIÇ, Ticaret Hukukunun Genel Esasları ,B.4, İstanbul, 1988, s.122.
(17) Necdet ÖZDEMİR, Türk Ticaret Hukuku, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, B.3, Ankara, 1977 s.29.

Her ekonomik girişim bir ticari işletme değildir fakat, her ticari işletme bir ekonomik girişimdir (18).

B. Ticaret Ünvanı

Kollektif ortaklığın ikinci unsuru TTY.m. 153'de öngörülen ticaret ünvanıdır. Ortaklık, işletmesini bir ünvan altında işletmelidir. Ticaret Yasamıza göre, tacir sayılan kollektif ortaklıklar (TTY.m.18), yasa hükümlerine uygun olarak bir ticaret ünvanı seçip, bunu kullanmaya zorunlu kılınmışlardır (TTY.m.20,41). Kollektif ortaklığın ticaret ünvanı, ortaklardan en az birisinin adı ve soyadı ile ortaklık ve türünü gösteren sözcüklerden oluşmaktadır (TTY.m.44/1). Bu ünvana TTY.m.48'e aykırı düşmeyen ekler de yapılabilir.

Hukukumuzda, kollektif ortaklıkların bir tüzel kişiliği olduğundan (TTY.m.174) (19), kendisine özgü bir ünvanı vardır. Ortaklığın ünvanı, herhangi bir kişi ile müşterek olmadığı gibi, birden çok kişinin müşterek adı da değildir (20).

Ticaret ünvanı, Ortaklık tüzel kişiliğinin, ticaret

(18) Ali BOZER, Bankacılar İçin Ticaret Hukuku Bilgisi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, No.67, B.3, Ankara, 1972, s.8. " Gerçekten, bir esnaf işletmesi veya bir zirai işletme ekonomik girişimdir; fakat ticari işletme değildir."

(19) Bu konuda bkz.,s.18 vd.

(20) BASTUG, Sirketler Hukukunun...,s.77.

ve hukuk alanında kullanılan adıdır. Ortaklığın tanıtılmasına ve diğer ortaklıklardan ayırdedilmesine olanak sağlar. Bu nedenle ticari işletmeyi belirleyen ve onu diğer işletmelerden ayıran "işletme adı" ndan ayırmaktadır. Firma terimi de ünvanla eş anlamda ve yaygın olarak kullanılmaktadır (21).

Kollektif ortaklık, kişi ortaklığı olduğu için, ortaklık ile ilişkiye girecek üçüncü kişiler açısından, ortaklığın tüzel kişiliği kadar, ortaklığa ortak olacak gerçek kişilerin kişilikleri de önemlidir. Ortaklığın ortakları güvenilir kişiler ise, kurdukları ortaklık da üçüncü kişiler için güvenilir olacağından, ticaret alanında isim yapmış ortakların adlarının ticaret ünvanında yer alması, ortaklığın yararına olacaktır.

C. Kişi Unsuru

Kollektif ortaklık en az iki kişi arasında kurulabilir. Ortakların gerçek kişi olması zorunludur (TTY.m. 153). Türk hukukunda kamu veya özel hukuk tüzel kişileri kollektif ortaklığa ortak olamazlar. İsviçre Borçlar Yasasında da aynı sınırlama vardır (İsv.BY.m.412). Alman hukukunda ise böyle bir sınırlama yoktur (Alm.TY.m.105) (22).

(21) CEVİK, Kollektif Şirketler... , s.46.

(22) Bu konuda bkz., s. 9.

Tüzel kişilerin sınırsız sorumlu tutulmamaları ve sorumluluğun, mirasçılar gibi bir müesseseye geçmemesi bu kısıtlamaya neden olarak gösterilir (23).

Yasamıza göre, bir tüzel kişinin kollektif ortaklığa ortak olarak girmesi halinde, ortaklık adi ortaklık sayılır ve tüzel kişilik kazanamaz (BY.m.520/2, İsv.BY.m.530/2). Ancak bir kollektif ortaklığın ortağı olan gerçek kişi, başka bir kollektif ortaklığa ortak olarak girebilir. Ayrıca bir kollektif ortaklık, gerçek bir kişi ile adi ortaklık kurabilir, bu ortaklığın tüzel kişiliğinin ortadan kalkmasına neden olmaz (24).

Kollektif ortaklık ortağı gerçek kişi, tacir olmadığı halde, tıpkı tacir olduğu için iflasa tabi olan kollektif ortaklık gibi iflasa tabidir. Ortakın iflası ancak ortaklık borçları nedeni ile istenebilir. Diğer taraftan, kollektif ortaklık ortağının ortaklık alacaklılarına karşı sorumluluğu ancak ikinci derecede olduğundan ortaklığın iflası, ortakların iflasını gerektirmez (TTY.m.182). İsviçre

(23) CEVİK, Kollektif Şirketler..., s.41. Gerçekten de bir tüzel kişiliğin sona ermesi durumunda, gerçek kişilerin ölümünde olduğu gibi alacak ve borçların mirasçılık gibi bir müesseseye geçmesi söz konusu olmamaktadır. Her ne kadar bazı tüzel kişilerde, tüzel kişiliğin sona ermesi durumunda sorumluluğun tüzel kişiliği oluşturan gerçek kişilere geçeceği düşünülebilirse de bu tüm tüzel kişiliklerde söz konusu değildir ve miras müessesinden de farklıdır.

(24) Y.11.HD., 11.7.1975.T., E.1975/2845, K.1975/4804. (Batı-der, C.VIII, S.2., s.150)

hukukunda ise, kollektif ortaklıkta da tacir olan ortaklık değil, ortaklardır (25).

Yasamız, kollektif ortaklığın ortak sayısında alt sınırı belirtmesine karşın, en fazla kaç ortağın bulunması gerektiği konusunda üst sınır belirtmemiştir. Bu durumda çok ortağı bulunan bir kollektif ortaklık kurulmasına yasal bir engel olmadığı düşünülebilir. Ancak kollektif ortaklık, güven ve karşılıklı işbirliği temeli üzerine kurulmuş bir kişi ortaklığı olduğundan, çok sayıda ortak ile kurulması olanaksızdır. Ortaklığın yapısına ilişkin bu özellikler ortak sayısına kendiliğinden sınır çizmektedir (26).

D. Sınırsız Sorumluluk

Kollektif Ortaklıklarda ortakların sorumluluğu sınırlanmamıştır. Ticaret Yasamızın 153. maddesindeki tanımında (27), sınırsız sorumluluk açıkça kollektif ortaklığın bir unsuru olarak belirtilmiştir(28). Bu nedenle ortaklarının sorumluluğu sınırsız olmayan bir ortaklığın kollektif ortaklık olması olanaksızdır.

(25) Fahiman TEKİL, Sirketler Hukuku Genel Bilgiler Adi Sirket-Kollektif ve Komandit Sirketler , C.I, B.2, İstanbul, 1976, s.171.

(26) POROY/TEKİNALP/CAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif...., s.102.

(27) Bu konuda bkz., s.8.

(28) TTY.m.153`ün tekrarı gibi olan TTY.m.178`e göre de:
"Ortaklar Sirketin borç ve taahhütlerinden dolayı müteselsilen ve bütün malları ile sorumludur.

Her ortağın ortaklık borçlarından sınırsız sorumluluğu esas, yasanın emredici bir hükmü olup, kollektif ortaklığın hukuki ve ekonomik açıdan karakteristik bir özelliğini oluşturur. Her ortak bütün mal varlığı ile sorumludur ve borcun hangi nedenle doğduğu önemli değildir (29).

Ortakların sorumlu oldukları mal varlıkları alacaklıların başvurduğu anda var olan mal varlığıdır. Alacaklıların başvurduğu anda ortakların sahip olduğu tüm aktif değerleri, sorumluluğun konusunu oluşturur (30).

Ticaret yasamıza göre, ortaklığın borç ve yükümlülüklerinden dolayı, ortaklık tüzel kişiliği birinci derecede sorumludur. Kollektif ortaklıkta, ortakların sorumluluğu adi ortaklıktan farklı olarak ancak ikinci derecededir. Her ne kadar, TTY.'nin 178/1. maddesinde ortakların, ortaklık borçlarından birlikte sorumlu oldukları belirtilmiş ise de, burada sözü edilen birlikte sorumluluğu, BY.'nin 141.maddesinde olduğu gibi, ortaklık borçlarından, ortakların ortaklıkla birlikte aynı derecede sorumlu olacağı şeklinde anla-

Şirkete yeni giren kimse, girme tarihinden evvel meydana gelmiş olsa bile, şirketin borçlarından, diğer ortaklarla birlikte ve bütün malları ile sorumludur.

Yukarıdaki fıkralara aykırı olarak mukaveleye konan şartlar üçüncü şahıslar hakkında hüküm ifade etmez".

(29) CİHANGİROĞLU (Çeviren), Alman ve İsviçre Hukuku ile..., s.43

(30) GÜZİN (OĞUZ) UÇIŞIK, Türk Hukukunda Kollektif Ortaklık ta Ortakların Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi İktidî ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını, No.369, İstanbul, 1985, s.36

mamak gerekir. Aksine ortaklar, ortaklık borçlarından, adi kefalette olduğu gibi (BY.m.486/1), şarta bağlı olarak sorumludurlar(31). Alacaklılar, ortaklığa karşı girilen takibin sonuçsuz kalması veya ortaklık tüzel kişiliğinin herhangi bir nedenle sona ermesi durumunda takibi, ortağa veya ortakla birlikte ortaklık tüzel kişiliğine yöneltebileceği gibi , dava da açabilirler (TTY.m.179/1).

Ortaklığın kolektif olduğu sözleşmede belirtilmiş ise, sınırsız sorumluluğun düşünülmemiş ve hatta istenmemiş olması sorumluluğun niteliği üzerinde etkili olmaz. Ortakların sözleşme yaparken " kolektif " sözcüğünün beraberinde getirdiği sınırsız sorumluluğu bilip bilmemeleri önemli değildir (32).

Kollektif ortaklıklarda, ortaklar, iç ilişkide sorumluluklarının şekil ve genişliğini diledikleri gibi düzenleme olanağına sahip oldukları halde, ortaklık sözleşmesine bu ilkeye aykırı olarak konulan koşullar, üçüncü kişiler hakkında hüküm ifade etmez (TTY.m.178/3). Fakat buna karşılık, üçüncü kişilerin, birlikte sorumluluk olanağından yararlanma hakkından anlaşma yolu ile vazgeçmelerini kendileri için bir hak ve dolayısı ile sözleşme serbestisi sınırları içinde görmek gerekir (33).

(31) DOMANIÇ, Ticaret Hukuku Dersleri Adi-Kollektif...., s.86, dpn.2.

(32) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit...., s.114.

(33) TEKİL, Şirketler Hukuku...., s.172.

Kollektif ortaklık, ortakların itibarına dayanan bir ortaklık türü olarak bilindiğinden, Ticaret Yasamız, ortaklığa sonradan giren bir ortağı da, girme tarihinden sonraki borçlarından olduğu gibi, girme tarihinden önceki borçlarından dolayı da diğer ortaklarla birlikte ve sınırsız olarak sorumlu tutmuştur (TTY.m.178/2).

Kollektif ortağın sorumluluğunun sınırsızlığı konusunda Eski Ticaret Yasamızda da aynı hükümler bulunmaktadır (ETY.m.174,175). Alman Ticaret Yasası ile İsviçre Borçlar Yasasında da kollektif ortaklıklarda ortakların sınırsız sorumluluğu bir zorunluluktur (Alm.TY.m.105, İsv.BY.m.552) (34).

E. Tüzel Kişilik

Ticaret yasamızda yer alan bütün ticaret ortaklıkları gibi kollektif ortaklık da tüzel kişiliğe sahiptir (TTY.m.137). Bu konuda bütün hukuk sistemlerinde farklı düzenlemeler vardır. Alman ve İsviçre hukukunda kollektif ortaklıkların hukuksal yapısına ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Alman ve İsviçre hukukunda kollektif ortaklığın tüzel kişiliği olmamasına karşın, ortaklık, tüzel kişilere tanınan hak ve yetkilerle donatılmıştır. Bu, ortaklığa tüzel kişilik tanıma eğiliminden çok ticaret hayatının gerek-

(34) Bu konuda bkz., s.9.

sinimlerinden doğmaktadır (35).

Türk hukukunda ortaklık, tüzel kişiliğini, ticaret siciline tescil ile kazanır (T.Y.m.174/1). Tescilin hukuki fonksiyonu kurucu niteliktedir (36). Kolektif ortaklık tescil ile tüzel kişilik kazanır ve hak ehliyetine sahip olur. Böylece hak elde edebilir ve borç altına girebilir.

HİRS'e göre, ortaklığın tescilden önce kurulduğu, üçüncü kişilerce kanıtlanabilirse, ortaklık tüzel kişiliğinin tescilden önce var olduğu kabul edilir (37).

Tüzel kişiliğin kazanılması ile, kolektif ortaklıkların ayrı bir hukuki kişiliği doğar. Ortaklık tüzel kişilik kazandığı anda, ortakların sorumluluğu ikinci derecede olmaya başlar. Henüz tescil edilmemiş bir kolektif ortaklıkta da ortaklar üçüncü kişilerle ilişkiye girebilirler ancak, bu durumda ortaklar tek başına sorumlu olurlar, ortaklığın sorumluluğu ise doğmaz. Tescil edilen kolektif ortaklık, tüzel kişilik kazanır ancak, ortaklar iç ilişkide,

(35) TÜRKER, Türk Hukukunda Kolektif..., s.13, dpn.2.

(36) HİRS, Ticaret Hukuku Ders..., s.220.; Oğuz İMREGÜN, Kara Ticareti Hukuku Dersleri, B.8, İstanbul, 1987, s.173.
" Bir kolektif ortaklık sözleşmesinde eksiklik olsa dahi kanımca bu ortaklık eksikliklere rağmen tescil ve ilan edilmiş ise, artık kolektif ortaklık niteliğini kazanır ve sonradan butlanı iddia edilemeyip ancak eksikliğin giderilmesi veya haklı sebeplerle feshi yoluna gidilebilir.

(37) HİRS, Ticaret Hukuku Ders..., s.220.

ortaklığın tescilden sonraki bir tarihte kurulmuş sayılacağını kararlaştırabilirler. Bu anlaşma üçüncü kişileri bağlamaz (TTY.m.174).

F. Sözleşme Unsuru

BY. m. 520/1' e göre ortaklık, iki ya da daha fazla kimse arasında bir sözleşmedir. Her ortaklıkta olduğu gibi kolektif ortaklık da kişiler arası hukuki bir ilişki-den doğmaktadır. Kişiler bir araya gelerek ortak amaçlarını gerçekleştirmek üzere serbest ve geçerli irade açıklamaları ile bir ortaklık sözleşmesi yapmaktadırlar. Borçlar Yasasının sözleşmelere ilişkin hükümleri ortaklık sözleşmesine de uygulanır.

Ortaklık sözleşmesinin, kolektif ortaklık sözleşmesi olarak kabul edilebilmesi için, yasanın kolektif ortaklıklar hakkında aradığı esaslı unsurların sözleşmede yer alması gerekir. Diğer ticaret ortaklıklarının sözleşmelerinde olduğu gibi , kolektif ortaklık sözleşmesinin de yazılı şekilde yapılması ve notere onaylattırılması gerekir (TTY.m.154). Bu kolektif ortaklık sözleşmesinin geçerlilik koşuludur (38). Eski Ticaret Yasasınının 146.maddesine

(38) Y.11.HD.,1.4.1976 T., E.1051, K. 1743 Sayılı Kararı:
" Kolektif ortaklık sözleşmesinin yazılı ve sözleşmedeki imzaların noterlikçe onanlı olması gerekir. Bu iki koşul gerçekleşmedikçe ortaklık kuruluşu geçerli olmaz ve var olan kuruluşu adi ortaklık hükümleri uy-

göre yalnız yazılı şekle bağlı olan ortaklık sözleşmesi için, Türk Ticaret Yasamızda yine yazılı şekil zorunlu sayılmış fakat Eski Ticaret Yasamızdan farklı olarak sözleşmedeki imzaların notere onaylattırılması koşulu da aranmıştır (39). Ticaret Yasamızın aradığı unsurlara sahip olmayan ortaklıklar, Borçlar Yasası hükümlerine bağlı adi ortaklık sayılır (BY.m.520/2) (40).

II. KOLLEKTİF ORTAKLIĞIN TÜRK HUKUKUNDAKİ YERİ

Türk hukukunda kollektif ortaklıklarla ilgili başlıca hükümler şunlardır :

1. Türk Ticaret Yasası (m.153-242)
2. Medeni Yasa (m.45,47,48,49)
3. Borçlar Yasası (m.520-541)

Yukarıdaki sıralamadan da açıkça anlaşılacağı gibi kollektif ortaklıkla ilgili düzenlemeler Türk Ticaret Yasasında ayrıntılı olarak m.153-242 de ele alınmıştır ve kol-

gulanır" (Özkan TIKVEŞ, Ticaret Şirketleri ve Uygulama, İstanbul, 1990, s.22.), Baki TOKSAL, "Yeni Ticaret Kanununun Getirdiği Yenilikler Kollektif Şirketler", İMD., C.9, S.12, Mart 1958, s.539-541.

(39) H.Halis SUNGUR, Türk Ticaret Kanunu Serhi ve Tatbikatı ve ilgili Mevzuat, C.II, Ticaret Şirketleri, İstanbul, 1959, s.72.

(40) Y.İİD., 27.1.1970 T., E.1969/11970, K.1970/836 Sayılı Kararı: " Sözleşmesi yasal biçimde yapılmamış veya sözleşmeye konulması zorunlu olan kayıtlardan biri veya bazıları eksik veya hükümsüz olan bir kollektif ortaklık, adi ortaklık hükmünde olup, hakkında 198.madde saklı kalmak üzere BK.'nun 520-541 maddeleri uygulanır " (Gönen ERİŞ, Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme

lektif ortaklıkla ilgili olarak özel hükümlere yer verilmiştir. Ticaret Yasamızın m.136-152' deki ticaret ortaklıklarına ilişkin genel hükümleri de emredici nitelikte olup, kollektif ortaklıklara uygulanacak hükümler sıralamasında ilk sırada yer alır ve uygulanırlar.

Kollektif ortaklık bir tüzel kişi olduğundan, Medeni Yasanın tüzel kişilikle ilgili 45, 47, 48 ve 49. maddeleri de kollektif ortaklığın nitelik ve niceliğine uygun olduğu ölçüde uygulanır.

Ayrıca Ticaret Yasamızda yer alan kollektif ortaklığın türüne özgü hükümlerin dışında, niteliğine uyduğu ölçüde Borçlar Yasasının adi ortaklıkla ilgili m.520-541 hükümleri de kollektif ortaklığa uygulanır.

III.KOLLEKTİF ORTAKLIĞIN EKONOMİK DEĞERİ

Ülkemizde en yaygın ortaklık tipi kollektif ortaklıktır.Ortakların kişisel emek ve gayretlerinin önem kazandığı ticari işletmelerde bu ortaklık şekli tercih edilir.Özellikle ortakların kişisel emek ve gayretlerinin önemli olduğu girişimlerde, kollektif ortaklık seklinden yararlanılır. Kollektif ortaklıkta, ortakların, ortaklığın borç ve

ve Ticaret Sirketleri, C.I., B.2, Ankara,1992, s.623);
IMREGUN, Kollektif Komandit..., s.9.

yükümlülüklerinden dolayı sınırsız sorumluluğu bu ortaklığa güveni sağlar ve ticari hayatta itibarını arttırır. Kollektif ortaklıkların ekonomik değeri, hukuki şekil olarak sermaye ve kişisel emeği birleştirmiş olmasındadır (41).

Ortaklık borçlarından dolayı ortakların sınırsız sorumluluğu ortaklar arasında kişisel güvenin varlığını gerektirir. Ortaklar üçüncü kişilere karşı ferdi tacir gibi sorumlu olduklarından ortaklığın itibarı diğer ortaklıklara oranla daha fazladır.

Kollektif ortaklıklar kuruluşları, örgütlenmeleri ve yönetim bakımından diğer ticaret ortaklıklarına göre en basit ve kolay olanıdır. Uzun bir gelişim aşaması geçirmiştir. Günümüze kadar devam eden bu gelişme sonucu temel hükümleri yerleşmiş ve tutarlık kazanmıştır (42). Kollektif ortaklıkla ilgili hükümler diğer ortaklık tipleri için her zaman başvuru olan hükümler olmuştur.

Kollektif ortaklıkların sağladığı yararların yanında sakıncaları da bulunmaktadır. Kollektif ortaklıklarda kişi unsurunun baskın oluşu, kişinin öne çıkması, ortakların birisinin ölümü durumunda ortaklığın devamını tehlikeye düşürebilir. Bu sakınca, mirasçılara ortaklık tanımakla kaldırılabilirse de, ortaklardaki değişiklik ortaklığın faaliyetine etki eder.

(41) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.86.

(42) ÇEVİK, Kollektif Sirketler..., s.38-39.

İ k i n c i B ö l ü m

KOLLEKTİF ORTAKLIKLARDA ORTAKLAR ARASINDA DEĞİŞİKLİK

I. GENEL OLARAK

Kollektif ortaklıklar tüzel kişiliğe sahiptir ve ortaklarından ayrı bağımsız bir varlıktır. Ortaklığın devamı süresince ortaklar arasında değişiklikler olabilir. Bir ortaklığın ortakları devamlı aynı kişiler olarak kalmazlar. Ortaklar arasındaki değişiklik, farklı nedenlere bağlı olarak ve çeşitli şekillerde olabilir. Ortaklar arasındaki bu değişiklikler; ortaklığa yeni bir ortağın girmesi, ortağın ölümü, ortaklıktan çıkma veya çıkarma ve ortaklık payının devri olarak karşımıza çıkabilir.

Genel olarak tüzel kişiliğe sahip kişi ortaklıklarında , ortakların değişmesi ortaklığın tüzel kişiliğini

etkilemez. Ortaklığın tüzel kişiliği kendisini oluşturan gerçek kişilerin üzerinde bir süreklilik gösterir . Ancak, kişi ortaklıklarından biri olan kollektif ortaklıklarda ortaklığın devamı için ortaklar arasındaki ilişkilerde güven ve işbirliği zorunludur. Ortaklar sınırsız ve birlikte bir sorumluluk yüklenmektedirler. Ortaklar arasındaki anlaşmazlıklar ortaklığın devamını tehlikeye düşürebilir. Bu nedenle kollektif ortaklıklarda ortaklar arasındaki değişiklikler özel hükümlerle düzenlenmiş ve ağırlaştırıcı koşullara bağlanmıştır.

Ortakların değişmesi normal olarak kollektif ortaklığın yapısına ters düşer. Kollektif ortaklıklarda ortaklar arası ilişkilerde değişiklik, ortakların tümünü etkiler ve çoğunlukla ortaklığın sona ermesi sonucunu doğurur. Bir ortaklığın ortaklıktan ayrılma nedenlerinin çoğu aynı zamanda ortaklık yönünden bir sona erme nedenidir. Yasakoyucu bu gibi durumlarda diğer ortaklara, ortaklığın sona ermesine neden olan ortağı ortaklıktan çıkarmak sureti ile ortaklığa devam etme olanağı tanımıştır.

Ortaklığın ortaklarınının değişmesi aynı zamanda bir sözleşme değişikliği niteliğindedir ve kural olarak tüm ortakların oy birliğini gerektirir. Oy birliğinin sağlanamaması, ortaklar arasındaki her değişiklik türü için farklı sonuçlar doğurur.

II. ORTAKLAR ARASINDAKİ DEĞİŞİKLİK HALLERİ

Ortaklar arasındaki değişikliklerin, çeşitli şekillerde olduğunu ve bu değişikliklerin ortaklığa yeni bir ortağın girmesi, ortağın ölümü, ortaklıktan çıkma veya çıkarma ve ortaklık payının devri olarak karşımıza çıkabileceğini belirtmiştik. Girme, yeni bir ortağın ortaklığa katılmasıdır. Çıkma, bir ortağın kendi isteği ile ortaklıktan ayrılması olup, isteğe bağlıdır. Çıkarılma, ortağın isteği dışında diğer ortak veya ortakların kararı ile ortaklıktan çıkarılmasıdır. Ortaklık payının devri ise, ayrılan ortağın yerine ortaklığa bir başka kimsenin alınmasıdır.

1. ORTAKLIĞA GİRME

Ticaret Yasamızda bir ortağın ortaklıktan çıkması, çıkarılması, ölümü halleri düzenlenmesine karşın, bir kimsenin ortaklığa ortak olarak alınması hali özel olarak düzenlenmemiştir.

Eski Ticaret Yasamızda da, ortaklığa girme ile ilgili olarak açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ortakların kabul etmesi durumunda bir kimse ortaklığa ortak olarak girebilir (43)

Alman Ticaret Yasasında, ortaklığa yeni giren orta-

(43) HİRS, Notlu Ticaret..., s.75.ETY.m.124'e göre: "Bir şirket, şirketin idaresine memur olsa dahi diğer şürekânın rıza ve muvafakatı olmadıkça, şahsi aharı şirket sıfatı ile şirkete ithal ve yerine aharini de ikame edemez".

gın sorumluluğunu düzenleyen m.130' da ortaklığa girmeye yer verilmiştir (44). İsviçre Borçlar Yasasınının 569.madde- sinde de, Alman Ticaret Yasasına paralel bir düzenleme ile ortaklığa girmekten sözedilmektedir (45). Ticaret Yasamı- zın m.178/1,2 hükümleri İsviçre Borçlar Yasasınının 569. mad- desini hükümlerini aynen tekrar etmekte ve ortaklığa girmeden sözetmektedir.

Ticaret Yasamızda bir kimsenin ortaklığa yeni ortak olarak girmesiyle ilgili özel bir hüküm olmamasına karşın, Ticaret Yasamızın m.138 hükmüne göre, Borçlar Yasasınının adi ortaklıklar hakkındaki hükümleri ticaret ortaklıkları için de geçerli olduğundan; Borçlar Yasamızın 532. maddesi gere- gince, kollektif ortaklığa dışarıdan ortak alınabilir (46).

Bu durumda, dışarıdan üçüncü bir kişi ortaklığa girmekte ve ortak sayısı artmaktadır. Ortaklığa yeni orta- gın girmesi, bir girme sözleşmesi ile olur. Girme sözleşme- si, bağımsız bir sözleşmedir ancak, ortaklık sözleşmesinin de değiştirilmesi anlamındadır ve ortaklık esas sözleşmesi

(44) MOROĞLU/DURAL (Çeviren), Son Değişiklerle Alman Tica- ret...., s.48. Alm.TY. m.130'a göre: " Kurulu bir orta- klığa giren kimse,....., kendinin girmesinden ön- ce doğmuş olan ortaklık borçlarından,....., diğer orta- klar gibi sorumlu olur.

Aksine bir anlaşma üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez "

(45) TANDOĞAN (Çeviren), İsviçre Borçlar...., s.5. İsv.BY. m. 569/1' e göre; " Bir kollektif şirkete giren kimse, diğer seriklerle muteselsilen ve bütün mamelekiyle, şirketin kendisinin girmesinden önce doğmuş olan borç- larından dahi mes'ul olur "

(46) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit...., s.408.

için yasaca öngörülen şekle bağlıdır. Bu nedenle girme sözleşmesi de, ortaklık esas sözleşmesi gibi yazılı olur ve imzaların noterce onanması gerekir (TTY.m.154).

Ortaklığa girme, ortaklık sözleşmesinin değiştirilmesi niteliğinde olduğundan, ortaklığa girmeye ilişkin kararın ortakların oybirliği ile alınması gerekir(TTY.m.168). Ortaklık sözleşmesinde hüküm var ise, bu karar çoğunlukla da alınabilir. Bu durumda karara katılmayan ortaklar, nedenlerin bulunması halinde, çıkarma veya fesih yoluna başvurabilirler (47). ARSLANLI'ya göre, çoğunluğun kararına karşın, karara katılmayan ortak veya ortaklar, girme sözleşmesini imzadan kaçınırlarsa, ortak veya ortaklara karşı dava açılabileceği gibi, ortaklığın feshi veya sözleşmeye aykırılık nedeniyle ortaklıktan çıkarılması da istenebilir (48).

Ortaklığa daha sonra giren bir kimse, ortaklığın ortaklığa girmeden önceki işlemlerinden doğan borçlarından diğer ortaklarla birlikte muteselsilen ve ve kişisel olarak sorumlu olur (TTY.m.178). TOKSAL'a göre, bu sonuç tüzel kişilik teorilerine uymakta ise de, kayıtlı ortakların sınırsız sorumlulukları mantığına ve uygulamanın gereksinimlerine tamamen aykırı ve yabancıdır (49).

-
- (47) Yaşar KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku II.Sirketler Hukuku, B.2, Ankara,1973,s.279; TÜRKER; Türk Hukukunda Kollektif..., s.113.
- (48) ARSLANLI, Kollektif ve komandit...,s.409 ; Aksi görüş: İMREGÜN, Kollektif Komandit ve Sermayesi..., s.96.. dpn.14.
- (49) Baki TOKSAL, "Yeni Ticaret Kanununun...", s.548.

Yeni ortağın üçüncü kişilere karşı birlikte ve kişisel sorumluluğu, tescil ve ilandan sonra başlar. Tescil ve ilan olunmayan girme sözleşmesi, iç ilişkide değer taşır ancak, üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez ve üçüncü kişileri bağlamaz (50).

Eski Ticaret Yasamıza göre, ortaklığa giren kimse- nin sorumluluğu ancak, ortaklığa girdiği tarihten başlar ve ortaklığın girme tarihinden önceki işlemlerinden doğan borçlarından dolayı sorumluluğu söz konusu değildir (51).

2. ORTAGIN ÖLÜMÜ

Kollektif ortaklıklarda ortaklardan birisinin ölümü hem doğal hem de yasal açıdan bir çıkma olarak nitelenir. Ortağın ölümü özel bir çıkma hali olup, yasamız tarafından ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (TTY.m.195). Kaynak Alman Ticaret Yasasında da aynı şekilde bir düzenleme bulunmaktadır (Alm.TY.m.139) (52). Ve Eski Ticaret Yasamız m. 190'a uygundur. Türk Ticaret Yasamız da çok az değişiklikle aynı düzenlemeye yer vermiştir. TTY.'da, ETY.'dan farklı olarak "şirketin kollektif şirket olarak devam edeceğine dair bir kayıt varsa" ifadesine yer verilmiş, ayrıca küçükler ve reşit olmayan mirasçılarının ortaklıkta kalmalarına olanak sağlanmıştır (53).

(50) KİPER, Uygulamada Ticaret..., s.203.

(51) Kemal Sükrü ONSUN, Ticaret Şirketleri, Ankara, 1949, s.67.

(52) MOROĞLU/DURAL (Ceviren), Son Değişiklerle Alman..., s.50-51.

(53) Haydar ARSEVEN, Ticaret Kanununun Getirdiği Yenilikler-

Ölen ortağın mirasçılarının ortaklığa girmesi hali, bu konuda ortaklık sözleşmesinde hüküm bulunup bulunmamasına veya ortakların bir araya gelerek oybirliği ile alacakları bir karara bağlıdır.

A. Ortaklık Sözleşmesinde Hüküm Yoksa

Ortaklık sözleşmesinde hüküm yoksa, ortağın ölümü ile, ölen ortak doğal ve yasal olarak ortaklıktan çıkmış olur ve bu durumda ortaklığın ölen ortağın mirasçıları ile ortaklar arasında devam edip etmeyeceği durumu ortaya çıkar.

Mirasçılarla ortaklığın devam edeceğine ilişkin sözleşmede hüküm yok ise, bir ortağın ölümü ortaklığı sona erdirir. Ancak, sağ kalan ortaklar ortaklığın kendi aralarında devam edeceğine oy birliği ile karar verebilirler ve ortaklığın dağılmasını önleyebilirler. Bu durumda ortaklık sağ kalan ortaklar arasında devam eder (54). Yasada miras-

Umumi Hükümler ve Şirketler, İstanbul, 1960, s.48.

(54) Y.11.HD., 31.12.1973 T., E.73/4908., K.73/5269 Sayılı Kararının Özeti: "Mirasçılarla şirketin devam edeceğine dair mukavelede kayıt yok ise, bir ortağın ölümü halinde kollektif şirket sona erer. Kollektif Şirketin sona ermesini önlemek için mirasçılarla kalan ortakların şirketin devamı konusunda bir anlaşmaya varmaları ve bir anlaşmada kalan ortakların oybirliği şarttır". (RKD., Y.9., Haziran-Temmuz-Ağustos 1974, S.6-7-8, s.264-266);

Y.11.HD., 27.3.1978 T., E.1978/331,K.1978/1472 Sayılı Kararı: ".....ana sözleşmede ölen ortağın mirasçıları ile şirketin devamına imkan bahşeden açık bir hüküm olmaması halinde ölüm (doğal ve kanuni) bir

çıların da ortaklığın devamı hakkındaki oybirliği ile verilecek karara katılacakları yazılı ise de (TTY.m.195/1), yasanın ifadesi yerinde değildir, yasadan doğan ortaklığın devamına karar verme hakkının yalnız sağ kalan ortaklarda olacağı açıktır (55). Öğretide genel düşünce budur (56).

Sağ kalan ortaklar, mirasçılarını ortaklığa ortak olarak kabul etmek zorunda değildirler. Sağ kalan ortaklar mirasçılarını, sözleşmede aksine bir hüküm olmadıkça, aralarında oybirliği ile alacakları bir kararla ortaklığa kabul edebilirler.

Sağ kalan ortakların, ölen ortağın mirasçılarının

çıkma nedeni sayılacağından ölen ortağın mirasçılarını ne kendilerinin şirkete ortak olarak kabul edilmeleri ve ne de şirketin fesih ve tasfiyesi yoluna gidilmesi için sağ kalan diğer ortakları zorlayamayacaklarına binaen, mahkemenin, davacıların TTK.nun 201-205 inci maddelerinden doğan hakları mahfuz kalmak kaydıyla şirketin feshine ilişkin davayı reddetmesi isabetlidir". (İsmail DOĞANAY, Türk Ticaret Kanunu Serhi, C.I., B.3., Ankara, 1990, s.640, dph. 170);

Y.12.HD., 10.2.1988 T., E.1987/5553, K.1988/703 Sayılı Kararın özeti : " Kolektif Şirkette ortağın ölümü durumunda; seçimlik hakkını ortağın mirasçılarını değil sağ kalan ortaklar belirler". (YKD., C.XIV, S., Mayıs 1988, s.659.)

- (55) Turgut S.EREM, Ticaret Hukuku Prensipleri, C.II, B.7, İstanbul, 1979, s.92, dph.54; TÜRKER, Türk Hukukunda Kolektif..., s.109; Aksi Görüş: Yomtov ARGUETE, "Ortağın Ölümü Halinde Kolektif Şirketin Mirasçılarla Durumu", İBD., 1960, S.9-10, s.343-344. " Mirasçılar, şirkette kalmayı arzu ederlerse şirket mirasçılarının iştiraki ile devam edecek veya feshedilecektir. Şirketin ortakları şirketi devam ettirebilmek için mutlak surette mirasçılarının iradesine bağlıdır ".
- (56) Oguz İMREGÜN, Ticaret Hukuku, Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, No: 17, Eskişehir, 1984, s.131.; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif..., s.146-147; BASTUĞ, Şirketler Hukukunun..., s.115.

ortaklığa alınmasına ilişkin alacakları karar zımni değil açık ve yazılı şekilde olur. Sağ kalan ortakların, ölen ortağın mirasçılarını ortaklığa kabul etmeleri ortaklık sözleşmesinin değiştirilmesini gerektirir. Sözleşme değişikliği yazılı ve noterden onaylı olmalıdır. Bu nedenle zımnen mirasçılarının ortaklığa kabulü olanaksızdır (57).

B. Ortaklık Sözleşmesinde Hüküm Varsa

Ortaklar düzenledikleri ortaklık sözleşmesi ile ortaklardan birinin ölümü halinde, ölen ortağın mirasçıları ile ortaklığa devam edeceklerini kabul etmiş olabilirler (TTY.m.195/2). Sözleşmedeki bu hüküm üçüncü kişi lehine yapılmış bir sözleşmedir ve mirasçılara ortaklığa alınmalarını isteme hakkı verir (58).

Mirasçılar, ortaklığa girip girmemekte serbesttirler. Sözleşmeye konulan ortaklığa mirasçılarla devam edile-

-
- (57) Y.11.HD., 25.6.1979 T., E.2321, K.3345 , (ERİŞ, Türk Ticaret...., s.683); ERİŞ, Türk Ticaret...., s.681; İMREGÜN, Kollektif Komandit....,s.90; Aksi görüş:ÇAMOĞLU/POROY/TEKİNALP, Ortaklıklar ve Kooperatif...., s.147.
- (58) Y.11.HD., 11.2.1985 T., E.1985/525, K.1985/2340.Sayıli Kararının Özeti: " Ortağın ölmesi durumunda, şirketin mirasçılarla devam edeceğine ilişkin ana sözleşmeye konulan koşul, ortağın mirasçıları yararına konulmuş sayılmalıdır. Bu koşul kendi isteklerine aykırı olarak mirasçıları bağlayamaz.
....." (YKD.,C.XI.,S.8.,Agustos 1985,s.1195); Yaşar KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku....,B.2., Ankara,1973, s.282.; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif...., s.147.

ceği hükmü ortaklığın sona ermesini önleyici bir hükümdür ve mirasçılara ortaklığa girme zorunluluğu yüklemeyiz. Mirasçılar ortaklığa girme isteminde bulunduğunda, sağ kalan ortaklar bunu kabul etmek zorundadırlar. Mirasçıların ortak olma isteklerini diğer ortakların kabul etmesi zorunlu olmakla birlikte, haklı nedenlerin bulunması durumunda reddedilebilir. Mirasçıların, ortak sıfatını kazanabilmeleri için ortaklığa kabul edildiklerinin kendilerine bildirilmesi gerekir (59).

Ölen ortağın mirasçıları ortaklığa girmek istediklerinde, seçim hakkına sahiptirler. Mirasçılar ortaklığa kolektif ortak olarak girebilecekleri gibi, komanditer ortak olarak girmeyi de isteyebilirler. Mirasçıların kolektif ortak olarak ortaklığa girmek istemeleri halinde, sağ kalan ortaklar bunu kabul etmek zorundadırlar. Bu ortakların kabulüne gerek olmaksızın etkisini gösteren kurucu yenilik doğuran bir hakkın kullanılmasıdır (60). Mirasçıların ortaklığa komanditer ortak olarak girmeyi istemeleri halinde ise sağ kalan ortakların kabul zorunlulukları yoktur.

Ölen ortağın mirasçıları ortaklığa girip girmeyeceklerini; girmek istiyorlarsa kolektif veya komanditer

(59) CEVİK, Kollektif Şirketler..., s.408.

(60) POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif..., s.147.

ortak olarak mı girmek istediklerini, ortağın ölümünden itibaren üç aylık süre içinde ortaklığa bildirmek zorundadırlar (TTY.m.195/2). Mirasçılar, bildirime kadar komanditer, üç aylık sürenin bildirimsiz geçirilmesi durumunda, sürenin sona ermesinden itibaren kollektif ortak sayılırlar. Ancak ölen ortağın mirasçılarının bu surette sahip olacakları hak - aksine sözleşme dışında - yalnız ortaklık hakkıdır, yoksa bunun dışında yöneticilik veya temsilcilik gibi sosyal haklar değildir (61).

3. ORTAKLIKTAN ÇIKMA

Ticaret Yasamızın değişik maddelerinde çıkmadan sözedilmiş ancak, çıkmanın şartları düzenlenmemiş ve tanımı yapılmamıştır. Bu konuda adi ortaklık hükümleri uygulanır (BY.m.535, 536/6) (62). Bu konuda eski Ticaret Yasamızda da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır (63). Yine de, Ticaret Yasamızın 201,205 ve 267.maddelerinde çıkma ve çıkarılmadan birlikte söz edilmesi, Ticaret Yasamızın 1474 maddesi uyarınca maddelerin kenar başlıklarının yasanın metninden sayılması, çıkma halinin yasakoyucu tarafından kabul edildiğini göstermektedir (64).

(61) TEKİL, Sirketler Hukuku..., s.188.; IMREGÜN, Kollektif

(62) KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku..., s.285.; Tuğrul ANSAY, Bankacılık Yönünden Ticaret Hukuku Kuralları, B.2., Ankara, 1978, s.84.

(63) Bu konuda bkz.Ernest E.HIRSCH (Çeviren Galip Mustafa), Türk Ticaret Kanununun Esaslarına Göre Ticaret Hukuku, İstanbul, 1935, s.77-78.

(64) BASTUG, Sirketler Hukukunun..., s.110-111., dpn.35.;

Ortağın kendi isteği ile ortaklıktan çıkması, ortaklık sözleşmesinde bu yolda hüküm bulunmasına veya diğer ortakların oybirliği ile kabul etmelerine bağlıdır. Bunun dışında, bir kollektif ortaklık ortağının tek taraflı isteği ile ortaklıktan ayrılmasına olanak yoktur (65).

A. Ortaklık Sözleşmesinde Hüküm Yoksa

Ortaklık sözleşmesinde ortağın ortaklıktan çıkarılması hakkında hiçbir hüküm bulunmaması halinde, ortağın ortaklıktan çıkması ancak diğer ortakların oybirliği ile gerçekleşir. Çıkma ortaklık sözleşmesinin değiştirilmesi niteliğindedir ve ortaklık sözleşmesinin değiştirilmesi ancak ortakların oybirliği ile olur. Bu durumda, ortaklık sözleşmesinin usulüne uygun olarak değiştirilmesi, tescil ve ilanı gerekir (TTY.m.201) (66). Bu değişiklikte şekil, ortaklık sözleşmesinin bağlı bulunduğu şekle bağlıdır (BY.m.12/1). Bu nedenle çıkma sözleşmesinin kendisi de, yazılı şekilde yapılmalı ve imzalar notere onaylattırılmalıdır(67).

-
- Unal TEKİNALP, "Kollektif Ortaklıkta Ortağın Ortaklıktan Çıkarılmasının Doğurduğu Bazı Problemler", II.Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Bildiriler Tartışmalar, K.I, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1962, s.363.
- (65) EREM, Ticaret Hukuku..., s.92; TEKİL, Sirketler..., s.188.; TÜRKER, Türk Hukukunda Kollektif..., s.90.; Hasan BİRKAŞ, Ticaret Sirketleri ve Tatbikat, B.7, İstanbul, 1987, s.29.
- (66) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.378; Sait Kemal MİMAROĞLU, Ticaret Hukuku-İşletme Hukuku-Ticaret Ortaklıkları Hukuku, C.II, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1970, s.221.; Ferit SELEKLER, "Kollektif Sirketlerde Ortağın Sirketten Çıkması", İHFM., E.Hirsch'e Armagan, 1976, C.XLII, S.1-4, s.443.
- (67) MİMAROĞLU, Ticaret Hukuku..., s.221-222.

Gerektiğinde, bir ortağa ortaklıktan çekilme hakkı ortaklık sözleşmesi ile verildiğinden ve süresi belli olmayan ortaklıklarda, her ortak feshi ihbarda bulunma hakkına sahip bulduğundan (BY.m.536), ortaklara çoğunluğun kararı ile sözleşmeyi değiştirme, bu arada bir ortağın çıkmasına izin verme hakkı da verilmiş olabilir. Bu durumda ortak, çoğunluğun kabulü ile ortaklıktan ayrılabilir (68).

B. Ortaklık Sözleşmesinde Hüküm Varsa

Ortaklar, ortaklık sözleşmesine çıkmanın şartları ve şekli hakkında hükümler koyabilirler. Çıkmanın sözleşmede istenildiği şekilde düzenlenmesini yasada engelleyici bir hüküm bulunmamaktadır. Irade serbestisine dayanarak (BY.m.19), emredici hükümlere aykırı olmayan konuları ortaklık sözleşmesine koyma hakkına sahip olan ortaklar, ortakların tamamının veya birkaçının ortaklıktan ayrılacağına dair hükümleri ortaklık sözleşmesine koyabilirler (69). Ortaklık sözleşmesine konulan hükümler, çıkmayı çeşitli şekillerde düzenlemiş olabilir.

Ortaklık sözleşmesi ile ortaklara feshi ihbar hakkı verilebileceği gibi (TTY.m.185/1, BY.m.535/6), bu hak ortaklara çıkmaya, yani beyanla çıkmaya yönelik olarak da ta-

(68) DOMANIÇ, Ticaret Hukuku Dersleri-Adi Kollektif..., s.146-147.

(69) A.g.k., s.145.

nınabilir (70).

Sözleşmeye konulan, ortağın feshi ihbar hakkı şartsız olabileceği gibi, belli bir sarta bağlanmış da olabilir. Şartlı olduğu takdirde, ortağın ortaklıktan ayrılabilmesi için, bu şartın doğmuş olması gerekir (71). Ortaklar arasındaki çıkma hakkının nedenini oluşturan koşulların, gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda uyuşmazlık varsa, koşulların var olup olmadığını mahkeme tesbit eder (72).

Kollektif ortaklıktan çıkma, ister şartsız isterse sarta bağlı olsun, her iki halde de ortak, çıkma açıklamasının ulaşması ile ortaklıktan ayrılmış sayılır (73). DOMANIÇ'e göre ayrılma açıklamasının tüm ortaklara duyurulması gerekir (74).

Ortaklık sözleşmesinde yer alan hükme dayanarak bir ortağın ayrılabilmesi için, diğer ortakların kabulüne veya ortaklık sözleşmesinde bir değişikliğe gerek yoktur.

(70) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.376.

(71) DOMANIÇ, Ticaret Hukuku Dersleri-Adi Kollektif..., s.145.

(72) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.377.

(73) A.g.k.,s.377 ; MIMAROĞLU, Ticaret Hukuku..., s.221.

(74) DOMANIÇ, Ticaret Hukuku Dersleri-Adi Kollektif ve Komandit..., s.146. "Ayrılma, mutad bir idari muamele seviyesini, hatta fevkalade muameleler hududunu da aşan bir temel muamele mahiyetinde bulunduğundan beyanın sadece şirket temsilcilerine yapılması yetmez, bütün ortaklara duyurulması icabeder."

Ortaklık sözleşmesi ile çıkma, bir açıklamaya gerek olmadan belirli bir yaş sınırının dolması, kısıtlılık, hastalık, sakatlık gibi subjektif veya ortaklığın yönetim ve gelişimi ile ilgili objektif nedenlere bağlı tutulmuş olabilir. Bu durumda ortak, ihbara gerek olmaksızın, kendiliğinden, ortaklıktan çıkmış olur (75).

4. ORTAKLIKTAN ÇIKARMA

Kollektif ortaklıkta ortakların sorumluluğunun sınırsız ve birlikte olması, ortaklar arasında sıkı bir ilişkinin ve güvenin varlığını gerektirir. Kollektif ortaklar arasındaki bu ilişki, bazen çekilmez bir hal alabilir. Kollektif ortaklıkta kural, ortağın ortaklıktan çıkarılmamasıdır, ancak, ortaklık amacına hizmet etmeyen bir ortağın ortaklıkta kalması, diğer ortaklar için giderilmesi güç sonuçlar doğurabilir.

Ortaklardan birisinin diğer ortakların güvenini yitirmesi veya elinde olmayan nedenlerle de olsa ortaklığın çıkarlarını zedelemesi gibi kişisel nedenlerin doğması durumunda, ortaklık sona erebilir. Bir ortağın kendisinden kaynaklanan nedenlerle ortaklığın dağılmasını engellemek isteyen yasakoyucu, ortaklık sözleşmesinde bu yolda özel

(75) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.377-378 ; MIMAR-OĞLU, Ticaret Hukuku..., s.221.

bir hüküm bulunmasa bile, bazı durumlarda feshe sebep olan ortağın ortaklıktan çıkarılabileceğini öngörmüştür (76).

Çıkarılma, bir ortağın isteği dışında ortaklıktan ayrılmasıdır. Bir ortaklığın ortağı, yasanın belirttiği hal-ler dışında ortaklıktan çıkarılamaz (77).

Bir ortağın ortaklıktan çıkarılması, onun hakkında alınan en ağır tedbirdir. Bu nedenle bir ortağın ortaklık-tan çıkarılabilmesi için, ya ortaklık sözleşmesinde öngörü-len bir çıkarma koşulunun, ya da yasada düzenlenmiş bir çı-karılma halinin gerçekleşmesi gereklidir (78).

A. Yasada Öngörülen Çıkarma Nedenleri

a. Ortağın iflası

Kollektif ortaklık ortağının iflası ortaklığın da iflasını gerektirmez, fakat, ortaklardan birinin iflas etmesi ortaklığın dağılmasına neden olur (TTY.m.185/5). Bu emredici bir kural olduğu için, iflas eden bir ortakla ortaklığın devamına olanak yoktur (79). Ancak, iflas eden

(76) İrfan BASTUĞ, "Kollektif Sirkette Ortağın Haklı Sebep-
le Çıkarılması" ABD., 1971, S.6., s.803.

(77) Y.HGK., 15.5.1946 T., E.30,K.20 (ÇEVİK, Kollektif Sir-
ketler..., s.416.)

(78) BASTUĞ, Sirketler Hukukunun..., s.116.

(79) TÜRKER, Türk Hukukunda Kollektif..., s.91.

ortanın ortaklıktan çıkarılması durumunda, ortaklık dağılmaktan kurtulur (TTY.m.196). İsviçre Borçlar Yasasında da ortaklardan birinin iflasının ortaklığın iflasını gerektirmeyeceği belirtilmiştir (İsv.BY.m.571/2) (80). Eski Ticaret Yasamıza göre bir ortak iflas ederse ve ortaklık sözleşmesinde aksine hüküm yok ise, o zaman iflas eden ortak, ortaklıktan çıkarılır (ETY.m.191) ve ortaklık kalan ortaklarla devam eder (81).

iflas eden ortanın dışındaki ortaklar iflas eden ortanın payını masaya ödeyerek ortaklığın dağılmasına engel olabilirler (TTY.m.196). Ortanın iflası ile ortaklığı idare ve temsil yetkisi sona erer (82).

Ortanın iflası durumunda, çıkarma hakkının doğabilmesi için, ortanın usulen iflas etmiş olması gerekir. Bu nedenle iflasın hükümlerle açılması ve açılış anının gösterilmesi zorunludur.

Ortak iflas etmekle kendiliğinden ortaklıktan çıkmış olmaz. Bu konuda ortaklık kararına gerek vardır (83).

(80) TANDOĞAN (Çeviren), İsviçre Borçlar..., s.5.

(81) HIRSCH (Çeviren Galip Mustafa), Türk Ticaret Kanununun Esaslarına Göre..., s.78; HİRS, Ticaret Hukuku Ders..., s.235; ONSUN, Ticaret ..., s.57.

(82) Burhan GURDOĞAN, "Kollektif Şirketin ve Ortakların iflası", AHFD, 1960, C.XVII, S.1-4, s.399.

(83) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.417; TUZUN, Şirketler..., s.44.

Ancak, ortaklık sözleşmesi ile, iflas durumunda ortağın kendiliğinden ortaklıktan çıkmış sayılacağı kararlaştırılabilir (84).

Çıkarma kararına, iflas eden ortağın katılma hakkı yoktur. Çıkarma kararı, iflas eden ortağın dışındaki diğer ortaklar tarafından oybirliği ile verilir. Ortaklık sözleşmesinde kararlaştırılmış olmak koşulu ile, çıkarma kararı çoğunlukla da verilebilir (85).

Ortaklık sözleşmesinde, ortağın iflası durumunda ortağın ortaklıktan çıkarılmasını önleyici bir hüküm varsa, ortaklık dağılır (86). Sözleşmeye, ortaklığın iflas eden ortakla devam edeceğine dair konulan hüküm geçersizdir (87).

Ortağı ortaklıktan çıkarma kararının tescil ve ilanı gerekir. Çıkarma kararı üçüncü kişilere karşı bu tarihten sonra hüküm ifade eder.

-
- (84) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.417; CEVİK, Kollektif Sirketler..., s.417; MİMAROĞLU, Ticaret Hukuku..., s.230.
- (85) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.417; İMREGÜN, Kollektif Komandit..., s.97; ERİŞ, Türk Ticaret..., s.684; TÜRKER, Türk Hukukunda Kollektif..., s.92; MİMAROĞLU, Ticaret Hukuku..., s.230; BAŞTUĞ, Sirketler Hukukunun..., s.117; Yaşar KARAYALÇIN, "Kollektif Sirket-Gecimsizlik-Çıkarma Fesih", Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1975-VI, s.130.
- (86) EREM, Ticaret Hukuku..., s.93; MİMAROĞLU, Ticaret Hukuku..., s.231.
- (87) TIKVES, Ticaret Sirketleri..., s.31.

b. Ortaklığın Feshinin Bildirilmesi

aa. Ortağın, Ortaklığın Feshini Bildirmesi
Üzerine Ortaklıktan Çıkarılması

Süresi belli olmayan ortaklıklarda, ortaklardan biri ortaklığın feshini bildirdiği takdirde, diğer ortaklar feshi kabul etmeyerek, fesih isteminde bulunan ortağı çıkarıp, ortaklığın kendi aralarında devam etmesine karar verebilirler (TTY.m.198/1). Ticaret Yasamızın 198. maddesinin 1.fıkrası hükmü, Eski Ticaret Yasasının 193.maddesinin hükmünü karşılamaktadır (88).

Ticaret Yasasının 198. maddesinin düzenlediği, ortaklıktan çıkarma kararına dayanak olmak üzere, Ticaret Yasasının 185. maddesinin yollama yaptığı Borçlar Yasasının 536. maddesinin tanıdığı fesih hakkının doğabilmesi için, öncelikle kollektif ortaklığın belirsiz süreli olması gerekir. Ortaklık sözleşmesinde süre belirtilmemişse veya sözleşmede süre belirtilmiş ancak, bu süre sona ermesine karşın, ortaklık devam ediyorsa, süresi belli olmayan ortaklık sözkonusudur. Bu durumda, Ticaret Yasası 198.maddesinin 1. fıkra hükmüne dayanarak, ortaklardan birinin feshi bildirilmesi üzerine , diğer ortaklar fesih isteginde bulunan ortağı çıkarıp, ortaklığı aralarında devam ettirebilirler. Fe-

(88) HİRŞ, Notlu Ticaret..., s.104. ETY.m.193'e göre: "Müddeti gayrimuayyen şirketlerde, şürekalardan biri feshi ihbar ettiği surette şürekayı saire feshi kabul etmeyerek o şeriki ihraç ile şirketi beyinlerinde idame edebilirler"

sih isteminde bulunan ortağın çıkarılması ve ortaklığın kalan ortaklarla devamı için, bir karar alınması gerekir. Bu karar için oy birliği aranmaz, oy çokluğu yeterlidir. Ancak karara katılmayan ortakların, Borçlar Yasası 536.madde hükümünden doğan fesih hakları saklıdır (89).

Ortaklar, bir ortağın fesih bildiriminde bulunması üzerine, ortaklıktan çıkarılabileceği konusunu sözleşmede önceden belirlemiş olabilirler. Bu durumda karara gerek olmaksızın, fesih isteminde bulunan ortak, sözleşme hükümlerine dayanılarak ortaklıktan çıkarılmış olur.

Ortaklık sözleşmesinde farklı bir süre belirtilmemiş ise, fesih istemi hesap döneminin sonundan en az altı ay öncesinden yapılmak sureti ile hesap döneminin sonunda hüküm ifade eder. Fesih bildirimi, kollektif ortaklar arasındaki kollektif ortaklık sözleşmesinin feshinin bildirimi olduğundan, fesih bildirimi sözleşmeye taraf tüm ortaklara yapılmalıdır (90).

bb. Ortağın Kişisel Alacaklısının Ortaklığın
Feshini İstemesi Üzerine Ortağı Çıkarma

Kollektif ortaklığın feshinin bildirilmesi, ortağın kişisel alacaklısı tarafından yapılabilir. Bu durumda,

(89) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.430; MIMAROĞLU, Ticaret Hukuku..., s.234.

(90) İMREGÜN, Kollektif Komandit..., s.101.

diğer ortaklar feshi kabul etmeyerek, ilgili ortağı ortaklıktan çıkararak ortaklığın dağılmasına engel olabilirler (TTY.m.198/2).

Ortakların, borçlu ortağı çıkararak ortaklığın kendi aralarında devam edeceğine ilişkin kararı, ortağın çıkarılmasının gerçekleşmesi için yeterli değildir. Alınan karar, ortaklarca alacaklıya ulaştırıldığında hüküm ifade eder (91). Bu durumda borçlu ortak, hesap yılı sonunda ortaklıktan çıkarılır.

Alacaklı tarafından yapılacak fesih bildiriminin en az altı ay öncesinden ve hesap yılı sonunda geçerli olmak üzere yapılması gerekir. Bu altı aylık süre geçmiş ise, ihbar bir sonraki hesap dönemi için geçerli olur (92). KARAYALÇIN, ortak bu tarihten önce borçlarını ödeyerek itiraz veya fesih davasının sebebini ortadan kaldırabilirse Ticaret Yasasının 198. maddesinin 2.fıkrasına dayanan çıkarma kararının kalkacağı görüşündedir (93).

Tasfiye payı haczedilen ortağın çıkarılarak ortaklığın diğer ortaklarla devamına ilişkin kararın, mahkemece

(91) TÜRKER, Türk Hukukunda Kollektif..., s.95.

(92) ERİS, Türk Ticaret..., s.690.; Aksi Görüş: ARSLANLI, Kollektif ve komandit..., s.429. "Tatbikatta hesap senesi umumiyetle 31 Aralıkta sona erdiğinden, ihbarname en geç 30 Haziranda bütün şeriklere vasıl olmalıdır, müddet geçmişse ihbar hüküm ifade etmez."

(93) KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku..., s.289.

fesih kararı verilinceye kadar alacaklıya teblig edilmesi zorunludur (94). Aksi takdirde alınan karar ortaklığın dağılmasını önleyemez.

c. Kişisel Alacaklıının Ortaklığın Süresinin
Uzatılmasına İtiraz Etmesi

Kollektif ortaklık, sözleşmede bir süre belirtilerek kurulmuşsa, ortaklar belirtilen sürenin sona ermesi durumunda bir kararla ortaklığa devam edebilirler. Böylece kollektif ortaklık belirsiz süreli bir ortaklığa dönüşür.

Bir ortağın kişisel alacaklısı ortaklığın süresinin uzatılmasına itiraz edebilir (TTY.m.190). Alacaklının böyle bir itirazda bulunabilmesi için, alacağının ilam veya ilam hükmündeki bir belgeye ya da kesinleşmiş icra takibine dayanması ve itirazın, uzatmanın ticaret sicili gazetesinde ilanından itibaren 15 günlük süre içinde yapılmış olması gerekir (TTY.m.190/2). Bu 15 günlük süre hak düşürücü süredir (95).

Ortaklık süresinin ortaklarca uzatılmasına ilişkin karar tescil ve ilan edilmemiş ise, ortakların alacaklıları

(94) TÜRKER, Türk Hukukunda Kollektif..., s.95.

(95) Tarık BAŞBUĞOĞLU, Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, C.I, Ankara, 1988, s.307.

her zaman itiraz edebilirler (TTY.m.190/3). Ancak, bu hükmdeki her zaman itiraz olanagını Ticaret Yasasınının 39. maddesinin 2. fıkrası ile birlikte değerlendirmek ve bu olanagın, yalnızca iyi niyetli alacaklılar için var olduğunu kabul etmek gerekir (96).

Ortağın kişisel alacaklısının usulüne uygun olarak, Ticaret Yasasınının 190. maddesinin hükmünden doğan itiraz hakkını kullanması durumunda, diğer ortaklar, itiraza neden olan ortağı ortaklıktan çıkarmak suretiyle ortaklığın kendi aralarında devam edeceğine karar verebilirler(TTY.m.198/2).

d. Haklı Nedenlerle Çıkarma

Bir ortaklıkta ortaklar arasındaki ilişkiler, bir veya birkaç ortağın kişiliğinden doğan nedenlerle bozulabilir ve ortaklığın devamı çekilmez bir hal alabilir. Haklı nedenlerin bulunmasında ortağın kusurlu olması zorunlu değildir. Nedenin ortağın kişiliğine ilişkin olması, kişilik alanında doğması yeterlidir (97). Ticaret Yasası, haklı nedenlerin varlığı halinde ortaklara, ortaklığın feshini isteyebilme hakkını tanımıştır (TTY.m.187). Ortaklığın kurulmasını gerektiren maddi ve kişisel koşulların, ortaklığın amacının elde edilmesini olanaksız kılacak veya güçles-

(96) DOMANIÇ, Ticaret Hukuku Dersleri Adi Kollektif...., s.151 ; TÜRKER, Türk Hukukunda...., s.97.

(97) POROY/TEKİNALP/CAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif...., s.144.

tirecek şekilde ortadan kalkması veya değişmesi, ortaklığın dağılması için haklı nedenlerdir (TTY.m.187/1). Ticaret Yasasının 187.maddesinde haklı nedenlere bazı örnekler verilmiştir ancak bunlar sınırlayıcı değildir.

Ticaret Yasasının 197. maddesine göre ortaklar, bir ortağın kişiliğine ait nedenlerden dolayı kollektif ortaklığın feshinin istenebileceği hallerde, oybirliği ile ortağın ortaklıktan çıkarılması yolu ile ortaklığın devamına karar verebilirler. Sözleşmede hüküm varsa, bu karar diğer ortakların çoğunluğu ile alınabilir. Bu kararın noter aracılığı ile çıkarılan ortağa tebliginden itibaren üç ay içinde, çıkarılan ortak tarafından iptali diğer ortaklara karşı dava edilmediği takdirde, bu karar kesinleşir (98).

Ticaret Yasasının 197.maddesinin hükmünden, ortağın ortaklıktan çıkarılabilmesi için haklı nedenlerin yanında, bu kararın alınabilmesi için sözleşmede hüküm bulunmasının gerekli olduğu anlamı çıkmaktadır. Yargıtay bu konudaki ilk kararlarında Ticaret Yasasının 197.maddesinin hükmüne dayanarak , ortaklık sözleşmesinde açık hüküm bulunmadığı takdirde bir ortağın çıkarılmasının dava edilemeyeceği sonucuna varmıştır (99). Daha sonraları Yargıtay içtihatını de-

(98) İMREGÜN, Kollektif Komandit..., s.101.

(99) Y.TD., 25.1.1962 T., E.354, K.334. (Yaşar KARAYALÇIN, "Haklı Sebebe Dayanılarak İhrac Edilen Kollektif Şirket Ortağının Payı Hangi Tarih Esas Alınarak Tespit Edilir ?",Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempo-

gıstirmis, sözleşmede hüküm bulunmazsa ortağın haklı nedenlerle ortaklıktan çıkarılması için mahkemede dava açabileceğini kabul etmiştir (100).

e. İki Kişilik Ortaklıklarda Özel Düzenleme

İki kişilik kollektif ortaklıklarda haklı nedenlerin varlığı halinde, diğer ortağın isteği üzerine, mahkeme ortağın çıkarılmasına ve ortaklığın fesih ve tasfiyesine hükmetmeksizin ortaklığa ait bütün iş ve işlemler ve ortaklığın alacak ve borçları ile birlikte bir bütün olarak davacı ortağa bırakılmasına karar verebilir (TTY.m.199). Bu konu üçüncü bölümde ayrıntılı olarak ele alınmıştır (101).

B. Sözleşmeden Doğan Çıkarma Nedenleri

Ticaret Yasasında öngörülen ortaklıktan çıkarma nedenleri, sınırlayıcı değildir. Ortaklar, ortaklık sözleşmesinde, yasada öngörülen çıkarma nedenlerinden farklı çıkarma nedenleri kabul edebilirler. Bu nedenlerden birinin gerçekleşmesi durumunda ortağı ortaklıktan çıkarabilirler.

yumu Bildiriler-Tartışmalar II., 11-12 Ocak 1987, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, s.111
 (100) Y.TD., 8.5.1972 T., E.72/2242, K.72/2304. (İMREGÜN, Kollektif Komandit..., s.102, dpn.24.); Aynı Görüş: Sıtkı AKYAZAN, "Kollektif Komandit ve Adi Ortaklıktan Oluşan Sahıs Sirketlerinde, Ortaklığın Fesih ve İfihahı ve Ortaklıktan Çıkarma Davası", ABD., 1979, S.5. s.18.

(101) Bu konuda bkz.ileride s.77.vd.

5. ORTAKLIK PAYININ DEVRİ

Kollektif ortaklıkta ortaklık payının devrine ilişkin Ticaret Yasasında herhangi bir hüküm yoktur. Bu konuda ortaklık sözleşmesinde hüküm olup olmadığı önem taşır. Sözleşmede payın devrine ilişkin bir hüküm varsa, bu durumda payın devri sözleşmedeki hükümlere göre yapılır.

Ortaklık sözleşmesinde ortaklık payının devrine ilişkin hüküm yoksa, Ticaret Yasasının 138.maddesinin hükmüne dayanılarak Borçlar Yasasının hükümleri uygulanır (102). Ortağın payının başkasına devri, üçüncü bir kişinin ortaklığa ortak alınması demektir. Devir, iki işlemden oluşmaktadır. İlk işlem, ortaklık payını dereden ortak ile devralan arasındaki devir sözleşmesi; ikinci işlem ise, ortakların alacakları karardır (103). Bu durumda sözleşmenin değiştirilmesi sözkonusu olduğundan, ortakların oybirliği ile karar vermeleri ve bu kararın yazılı ve noterden onaylı olması gerekir (104). Ortakların kararı olmaksızın, bir ortağın ortaklıktaki payını devretmesi hüküm ifade etmez (105).

Kollektif ortaklığın ortağı, payının tamamını devredebileceği gibi bir bölümünü de devredebilir (106).

-
- (102) Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ARSLANLI, Kollektif Komandit..., s.400-407.
 (103) TÜRKER, Türk Hukukunda..., s.91.; İMREGÜN, Kollektif Komandit..., s.95.
 (104) POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, Ortaklıklar ve Kooperatif..., s.146.; SOYGUR, Sirketler Hukuku, İstanbul, 1989, s.31.
 (105) MİMAROĞLU, Ticaret Hukuku..., s.240-241.
 (106) KİPER, Uygulamada..., s.204.

Ü ç ü n c ü B ö l ü m

İKİ KİŞİLİK KOLLEKTİF ORTAKLIKLARDA ORTAĞI ORTAKLIKTAN ÇIKARMA

I. ORTAGIN ORTAKLIKTAN AYRILMASI

1. GENEL OLARAK

İkiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklarda ortaklardan birinin ortaklıktan ayrılması ortaklığın devamına etkili olmaz. Ancak, bir kollektif ortaklıkta ortak sayısının iki olması durumunda, ortaklardan birinin ayrılması ve ortak sayısının bire düşmesi ortaklığın sona ermesi sonucunu doğurur (107). Ticaret Yasasında ortaklığın tanımı verilmemiş olmasına karşın, Borçlar Yasasının 520/1 maddesinde yer alan tanımda, ortaklığın en az iki kişi ile olu-

(107) Bu konuda bkz. s.61 vd.

sacağı açıkça belirtilmiştir (108).

Kollektif ortaklıklarda ortaklar arasındaki değişiklikler konusunda ele aldığımız, ortağın ortaklıktan ayrılması niteliğindeki; ortaklık payının devri, ortağın ölümü, ortağın ortaklıktan çıkması ve ortağın ortaklıktan çıkarılması durumlarının ortak sayısı iki olan kollektif ortaklıklarda farklı sonuçlar doğurması "ortaklık" kavramının, "kişi unsuru" nun kaçınılmaz bir sonucudur.

İki kişilik kollektif ortaklıkları, ikiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklardan farklı kılan özellikleri nedeni ile, ortakların ortaklıktan ayrılması niteliğindeki, ortaklar arasındaki değişiklik hallerini ayrıca ele alarak inceleme yapmak ve iki kişilik ortaklıklar ile ikiden fazla ortağı olan kollektif ortaklıklardaki farklılıklar ile, TTY.199 ve 200 m.hükümlerinin ortaklıktan ayrılma hallerinden hangilerine uygulama olanığının bulunduğunu belirlemek yerinde olacaktır.

2. ORTAKLIKTAN AYRILMA HALLERİ

Bir kollektif ortaklıkta, ortağın ortaklıktan ayrılması sonucunu doğuran haller daha önce de belirttiğimiz gibi; ortaklık payının devri, ortağın ölümü, ortağın ortak-

(108) BY.m.520/1`e göre : "Şirket bir sözleşmedir ki, iki veya daha ziyade kimseler, saylerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek için birleştirmeyi iltizam ederler ".

lıktan çıkması ve ortağın ortaklıktan çıkarılması olarak ele alınır.

A.Ortaklık Payının Devri

Ortaklık payının devri konusunda, ikiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklar ile, iki ortağı bulunan kollektif ortaklıklar arasında fark bulunmamaktadır.

Ortaklık payının devri, devreden ortak yönünden, çıkmaya, devralan yönünden ise, ortaklığa girmeye yönelik bir işlemdir. Bu nedenle de iki kişilik kollektif ortaklıklarda ortak sayısı ikinin altına düşmemekte yalnızca ortaklar arasında bir değişiklik söz konusu olmaktadır.

Ortaklık payının devrine ilişkin, sözleşmede hüküm var ise, sözleşme hükümlerine uyulur. Ortaklık sözleşmesinde hüküm yoksa Borçlar Yasası hükümleri uygulanır. Bu durumda ortaklık payının devri bir sözleşme değişikliğini gerektirdiğinden ortakların oybirliği gerekir. İki kişilik kollektif ortaklıklarda payını devreden ortağın çıkmasına ,diğer ortağın izin vermesi halinde oybirliği sağlanmış olur.

Ortaklık payının devri konusunda, kollektif ortaklıkta ortaklar arasındaki değişikliklerle ilgili açıklamalarımızda ayrıntılı olarak bilgi vermiştik (109),bu nedenle iki

(109) Bu konuda bkz. s. 49 vd.

kişilik kollektif ortaklıklarda payın devri konusunda bu açıklamalarımıza yollama yapmakla yetiniyoruz.

B. Ortağın ölümü

Ortağın ölümü, doğal olarak ortağın ortaklıktan ayrılması sonucunu doğurmaktadır. Bu konuda ortaklık sözleşmesinde hüküm olup olmaması farklı sonuçlar doğurur.

İkiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklarda olduğu gibi (110), iki kişilik kollektif ortaklıklarda da ortaklık sözleşmesinde bu konuda hüküm bulunması halinde, sözleşme hükümleri geçerli olur. Ancak, iki ortaklı bir kollektif ortaklıkta, ortaklardan birinin ölümüne ilişkin olarak sözleşmede herhangi bir hüküm bulunmuyor ise, veya sözleşmede ölen ortağın mirasçıları ile ortaklığa devam edileceğine ilişkin hüküm olmasına ya da sağ kalan ortağın mirasçıları ile ortaklığa devam etmeyi kabul etmesine karşın, ölen ortağın mirasçıları ortaklığa katılmayı istemiyor iseler, ortaklık dağılmış (infisah etmiş) sayılır.

Bilindiği gibi ikiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklarda bir ortağın ölümü üzerine, ölen ortağın mirasçılarının ortaklıkta kalmayı istememeleri durumunda, sağ kalan ortaklar ortaklığın devamına karar verebilmekte-

(110) Bu konuda bkz. s. 32 vd.

dirler (TTY.m.195/1). Sağ kalan ortakların ortaklığın devamına karar vermeleri durumunda, ölen ortağın mirasçılarının, ortaklığın dağılmış olduğunun tesbitini istemelerine olanak bulunmamaktadır. Ancak sağ kalan ortakların, ortaklığı devam ettirebileceklerine ilişkin bu kuralın, iki ortaklı kollektif ortaklıklarda uygulanabilmesine olanak yoktur. Bir kollektif ortaklığın en az iki ortağının bulunması zorunlu olduğundan, iki ortağı bulunan kollektif ortaklıklarda ortaklardan birinin ölmesi halinde ölen ortağın mirasçılarının ortaklığa katılmaları da söz konusu değilse, ortaklıktan söz edilemeyeceğinden, ortaklık dağılmış sayılır .

Bu konu ile ilgili olarak Yargıtay bir kararında şöyle demektedir, ", kollektif şirketlerde bir ortağın ölümü ve ölenin mirasçılarının şirkette kalmayı arzu etmedikleri takdirde şirketin infisah etmiş olduğunun tesbitini isteyip isteyemeyecekleri sorununa gelince, TTK. nun 195. maddesinin genel düzenleme şekline göre, ölen ortağın mirasçılarının böyle bir imkana sahip olmadıklarının kabulü gerekmektedir. Sağ kalan ortaklar şirketin devamına karar verirlerse, ölenin mirasçıları ancak murisin payı üzerindeki miras hisselerinin kendilerine verilmesini isteyebilirler, yoksa şirketin feshini isteyemezler. Bu kural ikiden fazla ortaklı kollektif şirketler için geçerli ise de, iki ortaklı kollektif şirketlerde aynı şey söylenemez. Zira TTK.'nun 153. maddesinden de anlaşılacağı üzere

ancak gerçek kişiler arasında kurulabilen bir kollektif şirket en az iki ortaklı olmak zorundadır. Bu iki ortaktan birinin ölümü ile, Ticaret Kanununda açıkça zikredilmemiş olmakla birlikte, ölen ortağın mirasçılarının bulunmaması veya bulunup da şirkete katılmamaları hallerinde bu şirketin bünyesindeki özellik icabı (tek kişi bir şirket olamayacağına göre) bu şirketin infisah etmiş olduğunun kabulü gerekir. Dava konusu olayda da şirket ana sözleşmesinde kendilerine ortaklığa devam edebilme hakkı tanınan ölen ortağın mirasçıları, üç aylık süre içinde bu haklarını kullanmayacaklarını bildirdiklerine ve sağ kalan diğer tek ortakla bir kollektif şirketin de devamı düşünülemeyeceğine göre, şirketin kendiliğinden infisah etmiş olduğunun kabulü icap etmektedir. Bir an için iki kişilik ortaklıkta ortaklardan birinin ölümü halinde, TTK.nun 199. maddesinin yani, fesih ve tasfiye olmaksızın şirket aktif ve pasifinin sağ kalan ortağa terk ve tahsisinin kıyasen mümkün olup olmayacağı hususunun da, dava konusu olayda bir tartışma konusu olarak ele alınması düşünülebilirse de, dava konusu olayda sağ kalan tek ortağın bu yönde bir talebi bulunmadığına göre, bu husus tartışma konusu yapılmamıştır.

O halde, yukarıdaki açıklamalar da dikkate alınarak davacıların istemi olan, iki kişilik kollektif şirketin infisah etmiş olduğunun hükmen tesbiti talebinin kabulü ile bu kabulün doğal sonucu olarak şirketin tasfiyesine de karar vermek gerekirken aksine düşüncelerle davanın reddine

karar verilmesi yerinde görülmediğinden kararın bozulması gerekmiştir" (111).

Türk Ticaret Yasasınının 199, 200 ve 195.maddelerinin inceleme ve karşılaştırılmasından çıkan sonuca göre, ortaklardan birinin ölmesi ile tek ortaklı kalan, iki kişilik kollektif ortaklıklarda, mirasçılar ile ortaklığa devam edilmemesi halinde ortaklığın dağılması kaçınılmazdır.

iki kişilik kollektif ortaklıkta, ortaklardan birinin ölmesi halinde, sağ kalan ortak TTY.nun 199.maddesinden yararlanarak, ortaklığın feshine karar verilmeksizin ve tasfiye yapılmaksızın ortaklığın aktif ve pasifleri ile birlikte kendisine devrine karar verilmesini isteyemez.Mahkemece de feshe karar verilmeksizin ve ortaklığın tasfiyesine gidilmeksizin , ortaklığın bütün alacak ve borçları ile birlikte sağ kalan ortağa devredilmesine karar verilmesi olanaksızdır. Yargıtay'ın vermiş bulunduğu bir kararda bu açıkça belirtilmiştir (112).

Ancak, Ticaret Yasasınının 199 ve 200. maddelerinin yasakoyucu tarafından konuluş amacı kollektif ortaklığın devamını sağlamak ve işletmenin bütünlüğünü korumak olduğu-

(111) Y.11.HD., 11.2.1985 T., E.1985/525,K.1985/2340 (YKD., C.XI., S.8., Ağustos 1985, s.1195-1198)

(112) Y.TD., 19.4.1972 T., E.1972/778, K.1972/1957 Sayılı Kararı : " Sağ kalan ortak M.S.,8.9.1965 günü İstanbul

na göre (113), bir ortağın ölmesi üzerine kalan ortağın mirasçılarla ortaklığa devamının sözkonusu olmaması halinde, kalan ortağa, mirasçılara payını vererek 199.maddedeki haktan yararlanma olanağını tanımak gerekir. KARAYALÇIN'da aynı görüştür (114).

ÇAMOĞLU'na göre de, TTY.'nin 200. maddesi ölüm ile sona eren ortaklığa da örnekseme yolu ile uygulanarak, işletmenin bütün olarak davacı ortağa tahsisine karar verilebilir. Her ne kadar TTY.200.maddesi hükmü, TTY 195.maddeye yollama yapmamış ise de, amacı bir ortağın kişiliğine ilişkin nedenlerden dolayı ortaklıktan çıkarılması halinde işletmenin tasfiye edilmesini önlemek olduğuna göre, bu hüküm

Ticaret Mahkemesine müracaat ile, şirketin fesih ve tasfiyesine hüküm verilmeksizin alacak ve borçları ile birlikte kolektif ortaklığın M.S.'ye terk ve tahsisine kanuni imkan olmadığını, ancak şirket kaydının sicilden silinmesinden sonra şahsi firmasını tescil ettirebileceğini 24.9.1965 tarihli kararında teberrüz ettiren mahkeme müstedinin talebini red etmiş bulunmaktadır.

.....
 Dava ikamesinden 4 sene 8 ay sonra davalı kolektif ortaklarından Y.A.'nın 18.5.1965 günü ölmesi ile B.Y.'nin 535/2 maddesinde açıklanan sebebin gerçekleştiği ve T.K.'nin 185.maddesi sarahati karşısında davalı kolektif şirketin infisah ettiği anlaşılmaktadır" (Batider, C.VI, S.4 , Eylül 1972, s.725-726)

(113) Bu konuda bkz. s.60.vd.

(114) KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku..., s.290,dpn.140." Çıkarma şirketin sona ermesini önleyecek bir yoldur. İki kişilik kolektif şirkette işletmenin aktif ve pasif ile devredilmesini talep hakkı ise kolektif şirket şeklinde işletilen ticari işletmenin bütünlüğünü korumak maksadiyle verilmiştir. Bir ortağın ölmesi üzerine kalan ortak mirasçılarla devam mecburiyetinde olduğuna ve bu suretle şirket sona ereceğine göre tıpkı ortağın iflası halinde olduğu gibi aynı maksat-

ortaklığın bir ortağın ölümü ile sona ermesi haline de uygulanabilir (115).

C. Ortaklıktan Çıkma

Ortaklık sözleşmesi ile ortaklara, ortaklıktan çıkma olanakları sağlanmış olabilir. Sözleşme ile bu hak ortaklara verilmiş ise, ortak çıkma isteğini belirterek ortaklıktan çıkabilir. Sözleşmede hüküm olmasa bile, kalan ortakların bunu kabul etmeleri halinde ortak ortaklıktan çıkabilir.

Kollektif ortaklıklarda ortağın çıkmasına ilişkin olarak yaptığımız açıklamalar (116) iki ortağı bulunan kollektif ortaklıklar için de geçerli olmakta ancak, ortağın ortaklıktan çıkması iki kişilik kollektif ortaklıklarda farklı sonuç doğurmaktadır.

İkiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklarda ister sözleşmedeki hükme dayanarak, ister diğer ortakların oybirliği ile alacakları bir kararla olsun, bir ortağın ortaklıktan çıkması, aksi sözleşme ile kararlaştırılmış olmadıkça ortaklığın devamına engel olmaz. Ancak, iki ortağı

la kalan ortağa, mirasçılara payını vermek suretiyle işletmenin aktif ve pasif ile kendisine devredilmesini talep hakkı tanınmalıdır."

(115) CAMOĞLU, "İki Kişilik Kollektif Ortaklıktan Bir Ortağın Haklı Sebep ile Çıkarılması Hakkında Bazı Düşünceler", İHFM., Ord.Prof.Dr.Ernst E.Hirsch'e Armağan, s.305.

(116) Bu konuda bkz. s.34 vd.

bulunan bir kollektif ortaklıkta, ortaklardan birinin sözleşme hükmüne dayanarak veya diğer ortağın kabulüyle (117), ortaklıktan çıkması durumunda ortaklığın dağılması kaçınılmazdır. Burada da ortaklığın ölümünde olduğu gibi ortak sayısı ikinin altına düşmekte ve ortaklığın sona ermesine neden olmaktadır.

Bu durumda ortaklıkta kalan ortak , ortaklığın sona ermesini engellemek için TY.'nin 199.maddesi hükmüne dayanarak (118), ortaklığın feshine karar verilmeksizin ve tasfiye yapılmaksızın ortaklığın aktif ve pasifleri ile birlikte kendisine devrine karar verilmesini mahkemeden isteyebilir. Yasada bunu engelleyici herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

D. Ortaklıktan Çıkarma

İki kişiden oluşan kollektif ortaklıklarda, ortağın ortaklıktan çıkarılması durumunda; ortak sayısı ikinin altına düşmekte ve ortaklığın sona ermesi kaçınılmaz olmaktadır. İki kişilik kollektif ortaklıklarda ortaklardan birinin çıkarılması ile kollektif ortaklığın sona ermesi durumunda ortaya çıkacak olan sakıncaları ortadan kaldırmayı amaçlayan yasakoyucu, iki kişilik kollektif ortaklıkları,

(117) Bu durumda artık ortağın kabulü ile oy birliği sağlanmış olmaktadır.

(118) Bu konuda bkz.s.76.

ikiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklara ilişkin düzenlemelerden farklı bir düzenlemeye tabi kılınmış ve ortaklığın sona ermesini engellemiştir.

İki kişilik kollektif ortaklıklarda bir ortağın ortaklıktan çıkarılmasını gerektiren haklı nedenlerin varlığı halinde veya ortaklardan birinin kişisel alacaklısının yasadan doğan itiraz veya fesih hakkını kullanması ya da ortaklardan birinin iflas etmesi durumunda, diğer ortağa çıkarma hakkı tanınmıştır (TTY.m.199,200).

Ortaklardan birinin ortaklıktan çıkarılmasını gerektiren yasada belirtilen nedenlerin varlığı halinde, diğer ortağın isteği üzerine, mahkeme ortağın çıkarılmasına ve ortaklığın fesih ve tasfiyesine karar vermeksizin, ortaklığın alacak ve borçları ile birlikte bir bütün olarak istekte bulunan ortağa tahsisine karar verebilir.

II. İKİ KİŞİLİK KOLLEKTİF ORTAKLIKLARDA ÖZEL DÜZENLEME

1. ÖZEL DÜZENLEMENİN GEREKLİLİĞİ

İkiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklarda ortaklardan birinin ortaklıktan ayrılması durumunda, daha önceki açıklamalarımızda ayrıntılı olarak belirttiğimiz gibi mutlaka ortaklığın sona ermesi gerekmez (119). Bu durum ortaklığın devamına engel olmaz. Ancak iki kişilik kol-

(119) Bu konuda bkz. s.24 vd.

lektif ortaklıklarda ortaklardan birinin ayrılması ortaklığın sona ermesini gerektirir.

Kollektif ortaklıktan bir ortağın çıkabilmesi veya çıkarılabilmesi için, ortaklık sözleşmesinin niteliği gereği, ortaklıkta en az iki kişi kalmalıdır. Yasakoyucu ikiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklarda, ortaklara, ortaklığın dağılmasına neden olan ortağı ortaklıktan çıkararak ortaklığa devam etme olanağı vermiştir (TTY.m.196, 197, 198). Çıkarma hakkı iki ve daha fazla ortaklara tanınmış olduğundan Ticaret Yasasının 196, 197, 198. inci madde hükümleri en az üç ortağı bulunan kollektif ortaklıklara uygulanabilir (120). ETY.da olduğu gibi TTY.'da iki kişilik bir kollektif ortaklıkta bir ortağın çıkması ancak payın devri veya aynı anda bir ortağın çıkması ve diğer ortağın girmesi ile olur. İki kişilik kollektif ortaklıklarda kendi isteği ile ayrılan ortak yerine bir ortak alınmaz ise, ortaklık dağılır (121).

Ortaklığın dağılması ve tasfiyesi ikiden fazla ortağa sahip kollektif ortaklıklarda olduğu gibi iki kişilik ortaklıklarda da işletmenin ve işletmedeki müşteri, organizasyon gibi ekonomik değerlerin kaybına neden olduğundan, Ticaret Yasası iki kişilik kollektif ortaklıkta tasfiyeye gidilmeksizin ortağı çıkarmak suretiyle ortaklık mal varlığı-

(120) Bu konuda bkz. s.38. vd.

(121) Halil ARSLANLI, "Kollektif Sirkette Serikler Arasında Tebeddülât", Muammer Resit Sevig'e Armağan, 1952, s.358-359.

ğının tamamının diğer ortağa geçişini sağlamıştır (122). Ticaret Yasasındaki bu özel düzenlemenin amacı, ortaklığa ait ticari işletmenin dağılmasını önlemek ve devamını sağlamaktır (123). Ayrıca bir işletmenin dağılması itibarını sarsar; diğer yandan dağılma sonrası işlemler uzun sürer. Bu gibi uygunsuzlukları önlemek amacıyla, görevini yapmış olan ortağın diğerini ortaklıktan çıkararak ortaklığa devam etmesi yararınadır. İstenmeyen sonuçları önlemek amacıyla kabul edilmiş olan "çıkarma" müessesesi kaldırılınca gereksiz ve anlamsız bir zamanda ortaklık, istenmese de dağılmaya zorlanmış olur (124). Yasakoyucu ortaklığın devamına olanak sağlamak istemiş ve ayrıca iki kişilik bir kollektif ortaklıkta, bir ortağın diğer ortağı ortaklıktan çıkarma kararı keyfi davranışlara yol açabileceğinden; ortaklardan birinin ayrılması sonucunda ortaya çıkabilecek hukuki durumu ayrıca düzenleme gereği duymuştur (125).

2. TİCARET YASALARIMIZDAKİ DÜZENLEMELER

Eski ve Yeni Ticaret Yasalarımız, iki kişilik kollektif ortaklıkların özel durumunu dikkate almış ve bu tür ortaklıklarda ortağın ortaklıktan çıkarılmasıyla ilgili özel düzenlemeler yer vermiştir. Eski Ticaret Yasamızda yer alan hükümler çok az bir değişiklikle Türk Ticaret Yasamız-

(122) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.445.

(123) BASTUG, "Kollektif Sirkette...", s.805.; Yılmaz ULUSOY, Mukayeseli Sahis Sirketleri, Ankara.1977, s.499.

(124) Kemal ARAR, Kara Ticareti Sirketler Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1952, s.282

(125) KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku....., s.289.

da da yer almıştır.

A. Eski Ticaret Yasası

Eski Ticaret Yasası iki kişilik kollektif ortaklıkla ilgili özel düzenlemeye 195 ve 196. maddelerinde yer vermiştir (126).

Ortaklık yalnız iki kişiden oluşuyor ve bunlardan birinin ortaklıktan çıkarılmasını gerektiren bir nedenin varlığı sözkonusu ise, diğer ortağın isteği üzerine, mahkeme geniş takdir ve tetkik hakkını kullanarak ortaklığın fesih ve tasfiyesine karar vermeksizin yalnızca çıkarma nedeni bulunan ortağın çıkarılmasına karar verebilir. Ortak hakkında çıkarma kararı verilmesi durumunda ortaklık bütün varlıkları hak ve borçları ile birlikte diğer ortaga terk ve tahsis olunur (ETY.m.195) (127).

iki ortaktan birinin kişisel alacaklısı, ortaklık tasfiye payı üzerine haciz koydurur veya kişisel malları için iflas isterse, diğer ortak başka bir işleme gerek kalmaksızın, ortaklığı tasfiyeye gidilmeksizin bütün aktif ve pasifleri ile birlikte üzerine alabilir (ETY.m.196) (128).

(126) ONSUN, Ticaret..., s.289.

(127) HİRS, Notlu Ticaret..., s.105.ETY.m.195 'e göre: "Şirket yalnız iki kişiden müteşekkil ve bunlardan birinin şirketten ihracını mucip esbap mevcut ise, mahkeme diğer şerikin talebi üzerine fesih veya tasfiyeye hükmetmeksizin şirkete ait kaffei umur ve muamela-tı bütün mevcudat ve matlubat ve zimmematıyla beraber talibi ihrac olan şerike terk ve tahsis edebilir...."

(128) A.g.k.,s.105.ETY.m.196'ya göre: "iki kişiden mürekkep

B. Türk Ticaret Yasası

Eski Ticaret Yasasında olduğu gibi Türk Ticaret Yasasında da iki kişilik kolektif ortaklıklarla ilgili olarak özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Eski Ticaret Yasasının 195 ve 196. maddelerinde yer alan iki kişilik kolektif ortaklıklı ilgili düzenlemeler Türk Ticaret Yasasının 199 ve 200.maddelerinde yer almıştır.

TTY.m.199 iki kişilik kolektif ortaklıklarda ortaklardan birinin haklı nedenler ile ortaklıktan ayrılmasını düzenler ve Eski Ticaret Yasasının 195. maddesinin bir tekrarı niteliğindedir.

TTY. m.199'a göre, iki kişilik bir kolektif ortaklıkta ortaklardan birinin ortaklıktan çıkarılmasını gerektiren haklı nedenlerin varlığı halinde, diğer ortağın istemi ile mahkeme fesih ve tasfiyeye hükmetmeksizin, ortaklık mal varlığının bütün aktif ve pasifleri ile davacı ortağa bırakılmasına, davalı ortağın ise, ortaklıktan çıkarılmasına karar verebilir.

TTY.m.200`de ise, iki kişilik bir kolektif ortak-

bir şirkette şeriklerden birinin şahsi dayini 203. madde ile haiz olduğu fesih hakkını istimal veya şeriklerden biri iflas edecek olursa diğer şerik yukarıdaki maddede beyan olunan şeriat dairesinde şirketin umur ve muameleatını kendi hesabına idame edebilir "

lıkta, ortaklardan birinin iflası (TTY.m.185/1,196), ortaklardan birinin kişisel alacaklısının ortaklığın feshini istemesi (TTY.m.191), ortağın kişisel alacaklısının ortaklık süresinin uzatılmasına itiraz etmesi (TTY.m.190) veya süresiz kollektif ortaklıklarda, ortaklardan birinin ortaklığın feshini istemesi (TTY.m.198) durumlarında tek kalan ortak mahkemeden, ortaklık mal varlığının bütün aktif ve pasifleri ile kendisine bırakılmasını isteyebilir.

TTY.m.200, bir ortağın kişisel alacaklısının fesih hakkını kullanması, ortaklığın devamına itiraz veya bir ortağın iflası halinde, ortaklığın hak ve borçlarının mahkeme kararı ile diğer ortağa geçmesini ifade eder. TTY.m.200, Eski Ticaret Yasasınının 196.maddesini karşılamaktadır. Getirdiği tek yenilik, hükmün üçüncü kişinin itiraz hakkını kullanması haline de uygulanmasındadır (129).

3. KAYNAK YASALARDAKİ DÜZENLEMELER

Eski Ticaret Yasasınının 195 ve 196.maddelerinde yer alan ve 1957 tarihli Türk Ticaret Yasamızın 199 ve 200.maddelerinde de yer verilen iki kişilik kollektif ortaklıklarla ilgili özel düzenlemelere; İsviçre Borçlar Yasası ile Alman Ticaret Yasasında yer alan düzenlemeler kaynak oluşturmuştur. Bu nedenle, kaynak yasalardaki uygulama bizdeki uygulamaya ışık tutmaktadır.

(129) ARSEVEN, Ticaret Kanununun..., s.49.

A. İsviçre Borçlar Yasası

İki kişilik kollektif ortaklıklarla ilgili özel düzenlemeye, İsviçre Borçlar Yasasınının 579.maddesinde yer verilmiştir (130).

İsviçre Borçlar Yasasına göre, bir kollektif ortaklık yalnız iki ortaktan oluşuyor ise, ortaklardan birinin ayrılması durumunda, ayrılan ortağın payının kalan ortağa devri suretiyle ortaklık aynı koşullarda devam eder ve ortaklığın dağılması önlenir (İsv.BY.m.579/1).

Fesih, ortaklardan birinin kişiliğinden doğan ana nedene dayalı olarak, mahkemeden istenmiş ise, İsviçre Borçlar Yasasınının 579.maddesinin 1.fıkrasında belirtilen ve ortaklığın dağılmasını önlemeye yönelik, ortaklıkta kalan ortak tarafından verilen ortaklığın devamı kararını bu kez hakim vermektedir (İsv.BY.m.579/2).

İsviçre Borçlar Yasasına göre, ortaklığın iki kişiden oluşması halinde, dağılmaya neden olmayan ortak diğer tarafa, faaliyetine devam eden ortaklıkta sahip bulunduğu payı, parasal değer olarak vererek (İsv.BY. m.580) (131),

(130) Georges SCYBOZ-Pierre Robert GILLIERON, Code Civil Suisse et Code Des Obligations Annotes, Loussane, 1988, s.274.

(131) A.g.k., s.275, İsv.BY.m.580'e göre: "Ayrılan ortağın meblağı tarafların anlaşması ile belirlenir.

ortaklığı devam ettirebilir (132).

İsviçre hukukunda, iki kişilik kollektif ortaklıkla ilgili olarak özel düzenlemelere yer verilmiş ancak, iki kişilik ortaklıktan bir ortağın çıkarılmasına ilişkin nedenler sayılmamış, ikiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklarda var olan çıkarma halleri, iki kişiden oluşan kollektif ortaklıklar için de kabul edilmiştir (133).

İsviçre Borçlar Yasasının 579.maddesinde yer alan düzenleme, ortaklardan birinin iflası halinde de uygulanmaktadır. İsviçre Borçlar Yasasına göre, ortağın iflası ortaklığın da iflasını gerektirmez. Ancak, iflas eden ortak 6 ay öncesinden bildirmek suretiyle ortaklığın iflasını talep edebilir. Bu durumda ihtarname ile yüzyüze kalan ortaklar, ortaklık dağılıp ticaret siciline tescil ettirilmedikçe, alacaklı davacıların tüm ilişkilerini kesip dağılmayı önleyebilecekleri gibi, dava olunan ortağın ortaklık hissesini alacaklılara ödeyerek, iflas eden ortağı ortaklıktan çıkarabilirler. Ortaklık iki kişilik ise; nasıl ki, birden fazla ortağı olan kollektif ortaklıklarda, ortaklık diğer or-

Ortaklık sözleşmesinde bu konuda hüküm bulunmaması veya tarafların anlaşamaması durumunda, hakim bu meblağı, ortaklığın ortağın ayrılması anında durumunu ve ayrılan ortağın kusurunu dikkate alarak belirler".

(132) Robert PATRY, Précis De Droit Suisse Des Sociétés Les Nations Fondamentales Les Societes Sans Personnalité Juridique, Volume I., Berne, 1976, s.322.

(133) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.443, dpn.195.

taklarca ele geçirilmektedir, bu durumda da feshe neden olmayan ortak, ortaklığın aktif ve pasiflerini devralarak bir kişisel işletmeye dönüştürülüyormuş gibi, ortaklığı devam ettirebilir (134).

Gerçekten de Federal Mahkemenin belirttiğine göre, bu durumda ortaklığın mal varlığı, paraya çevirme olmaksızın şahsi mal varlığına dönüşmektedir (135).

1911 tarihli Eski İsviçre Borçlar Yasasında da, benzer bir düzenleme bulunmaktadır.

1911 tarihli İsviçre Borçlar Yasasının 577. maddesinin 1.fıkrasına göre, Ortağın iflas ettiğini bildirmesi halinde, ortağın kişisel alacaklılarının ortaklığa başvurmaları durumunda, diğer ortakların ayrılan ortağın ortaklıkta sahip bulunduğu payı ödeyerek ortaklığına son verebilecekleri belirtilmiş; aynı maddenin 2.fıkrası ise, ortaklığın yalnızca iki ortaktan oluşması durumunda, ayrılma ile ortaklıkta bir ortak kalıyor ise, ayrılan ortağın aktif ve pasiflerini devralarak, ayrılan ortaktan bağımsız, kendi adına ortaklığa devam edebileceğini belirtmiştir (136).

(134) Pierre AEBY, Cours De Droit Commercial Suisse, Vme Edition, Fribourg, 1947, s.47.

(135) PATRY, Précis De Droit Suisse,....., s.322.

(136) A.SCHNEIDER-H.FICK (Adaptations française de la 4me édition allemande par Max E.PORRET), Commentaire Du Code Fédéral Des Obligations du 30 Mars 1911, Neuchatel, 1916, s.55.

1911 tarihli İsviçre Borçlar Yasasınının 577.maddesinin 1. fıkrasında öngörülen ve ortaklarca alınan karar, yasaya uygun olarak ortaklığın alacağı bir karardır. Bu kararın alanabilmesi için herşeyden önce ortağın iflas etmiş olması ve iflas eden ortağın kişisel alacaklısından gelen bir talebin olması gerekir. Alacaklıların, ortakların alacağı kararı engelleme hakları bulunmamaktadır. Ortakların alacağı kararlar, iflas eden ortağın ortaklıktaki hakları sona ermektedir. Diğer ortaklar, iflas eden ortağı ortaklıktan çıkarmak suretiyle, ortaklığa devam edebilecekleri gibi, kişisel alacaklılarının talebini dikkate almayarak, ortaklığın feshine de karar verebilirler. Aynı yasanın 2.fıkrasında, iki kişiden oluşan kolektif ortaklıklardaki durum ele alınmaktadır. Kolektif ortaklık iki kişiden oluşmaktadır ve bu ortaklıkların bulunduğu koşullarda da 1. fıkrada öngörülen hükümler geçerlidir. Ortaklıktan bir ortağın ayrılması durumunda ortaklıkta kalan ortağın kararına yer verilmektedir. Kalan ortak, çıkan ortaktan bağımsız olarak kendi adına ortaklığa devam etmek isterse, ortaklığın feshi engellenmiş olur, Bu durumda ortaklardan birinin (çıkan ortağın) ortaklıktaki payının verilmesi, ortaklık mal varlığının paraya çevrilmesi söz konusu olmaksızın gerçekleşir. Ortaklık aktif ve pasifleri ile birlikte kalan ortağa geçer ve sonuçta çıkan ortağın ortaklıkla olan ilgisi tümüyle kesilir,artık ayrılan ortağın alacaklılarının ortaklığa karşı ileri sürebilecekleri herhangi bir hakları bulunmamaktadır.

Aynı yasanın 578 maddesi ise, ortaklardan birinin kişiliğinden kaynaklanan bir nedenin varlığı halinde, 577. maddede sözü edilen çıkarma kararının hakim tarafından verileceğini belirtmektedir(137).

B.Alman Ticaret Yasası

1897 tarihli Alman Ticaret Yasasında kollektif ortaklık ile ilgili düzenlemelere 105-160. maddelerde yer verilmiştir. Dördüncü başlık altında ortaklığın sona ermesi ve ortakların ayrılması düzenlenmiştir. Aynı başlık altında işletmenin devir alınmasını düzenleyen 142. madde iki kişilik kollektif ortaklıklarla ilgili olarak özel bir düzenlemeye yer vermiştir (138).

Alman Ticaret Yasasının 142. maddesinin 1. fıkrası hükmüne göre, yalnız iki ortağın bulunması halinde, ortaklardan birinde, ikiden fazla ortaklıklarda sözü edilen haklı bir neden gerçekleşirse; mahkeme diğer ortağı isteği üzerine, tasfiye yapılmaksızın, işi aktif ve pasifleri ile devir almaya yetkili kılabilir.

Alman Ticaret Yasasının 142.maddesi 2.fıkra hükmüne göre ise, iki ortaktan oluşan bir kollektif ortaklıkta, ortaklardan birinin kişisel alacaklısı aynı yasanın 135. maddesinde yazılı yetkilerini kullanırsa veya ortaklardan bi-

(137) SCHNEIDER/FICK, Commentaire Du Code Fédéral..., s.55.

(138) MOROĞLU (Çeviren), Son Değişikliklerle Alman Ticaret..., s.51

rinin mal varlığı üzerinde iflas açılırsa diğer ortak işi 142.maddenin 1.fıkrasında belirtilen şekilde devir almaya yetkili kılınmıştır.

Alman Ticaret Yasasınının 135. maddesinde belirtilen ortaklardan birinin kişisel alacaklısının sahip olduğu yetkiler, son altı ay içinde ortağın taşınır mal varlığına yönelik icra takibinden bir sonuç elde edilememesinden sonra, geçici olmayan bir mahkeme kararına dayanarak, ortağın, tasfiye sonrası kalan miktara ilişkin alacak hakkının haciz veya devrini sağlaması üzerine, iş yılı sonunda hüküm ifade etmek üzere altı ay önceden ortaklığın feshini isteyebilmesidir (139).

4. UYGULAMA ALANI

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Ticaret Yasasınının 199 ve 200. maddeleri, iki kişilik kollektif ortaklıklarla ilgili özel düzenlemeye yer vermektedir. Eski Ticaret yasamızdan farklı olarak Türk Ticaret Yasamızda bu düzenleme, "5. İki Kişilik Ortaklıkta a. Muhik Sebepler" Kenar başlığı altında yer almaktadır. 199.maddede "Yalnız iki kişiden ibaret bir şirkette" ve 200. maddede "iki kişiden ibaret bir şirkette" ifadesine yer verilmiştir. Aynı şekilde Eski Ticaret Yasamızın 195 ve 196. maddelerinde de "şirket yal-

niz iki kişiden mütesekkil" ve iki kişiden mürekkep bir şirket ifadesi bulunmaktadır.

Ticaret Yasasındaki iki kişilik kolektif ortaklıklara ilişkin özel düzenleme hükümlerinin ikiden fazla ortağı bulunan kolektif ortaklıklara da uygulanabilmesine olanak yoktur. Yargıtay bir kararında bunu açıkça belirtmiştir (140). Ancak iki kişiden oluşan kolektif ortaklık, iki kişi ile kurulan kolektif ortaklık olarak anlaşılmamalıdır. Kolektif ortaklığın ikiden fazla ortak ile kurulup, ortaklarından bir veya birkaçının ayrılması ile iki ortağının kalması durumunda, bu ortaklık da iki ortaklı sayılır ve Ticaret Yasasının iki kişilik kolektif ortaklıklara ilişkin 199 ve 200. maddesi hükümleri uygulanır (141).

Ticaret Yasasında 199 ve 200. maddelerin konulmasının amacı, daha önce ayrıntılı olarak belirttiğimiz gibi, ortaklığın dağılmasını önlemek ve devamını sağlamaktır. Yasa koyucu tek ortaklı kalarak sona erme tehlikesi ile karşılaşan ortaklıkların dağılmasını ve dağılma sonucunda ortaklığa ait işletmenin ve işletmedeki müşteri, organizasyon

(140) Y.11.HD., 13.12.1982 T., E.1982/ 5431, K.1982/5359 Sayılı Kararın özeti: " TTK.nun 199.maddesinin uygulanabilmesi için, kolektif ortaklığın iki ortaktan kurulmuş olması gerekip, bu ayrık(istisnai) hüküm ikiden fazla ortaklı kolektif ortaklıklarda uygulanamaz." (YKD., Mart 1983, C.IX, S.3, s.376.)

(141) Y.11.HD., 23.1.1975 T., E.2441, K.331 (ERİS, Türk Ticaret....., s.692.)

gibi ekonomik değerlerin kaybını engellemek istemiştir. Yasadaki düzenlemede de bunu açıkça ortaya koymuştur.

Esasen yasakoyucunun Ticaret Yasasının 199 ve 200. maddelerini düzenleme amacı, ortaklığın dağılmasını önlemek olduğuna göre, sona erme tehlikesinin birkaç ortağının ayrılması sonucunda ortak sayısı bire inen, çok ortaklı kollektif ortaklıklar için de söz konusu olacağı ortadadır. Bu nedenle yasa koyucu tarafından bu noktanın gözden kaçırılarak, özel düzenlemenin yalnızca iki kişilik kollektif ortaklıklara ilişkin olarak düzenlenmiş olması eksiklidir.

Ortak sayısı ikiden fazla ortaklıklarda, örneğin üç kişilik bir kollektif ortaklıkta, Ticaret Yasasının 199 ve 200. maddelerinde yer alan çıkarma nedenleri bulunabilir. Alman hukukunda bu halde de üçüncü ortağa, iki ortağı çıkarma hakkı tanınmaktadır. Ortaklarda aynı çıkarma nedenlerinin de bulunması gerekmez. Ancak, biri hakkında açılan dava reddedildiğinde, çıkarma istemi için gerekli çoğunluk olamayacağından diğer ortağa ilişkin dava da sona ermektedir (142).

CAMOĞLU, her ne kadar Ticaret Yasasının 199. maddesinde iki kişilik ortaklıktan söz edilmekte ise de, iki

(142) Halil ARSLANLI, "Kollektif Sirkette...", 1952, s.358, dpn.191.; ARSLANLI, "Kollektif ve Komandit...", s.442.

kişilik ortaklık kavramının geniş yorumlanması gerekeceği ve Ticaret Yasasının 199. ve 200. maddelerinin yalnız dar anlamda iki kişilik ortaklıklarda değil, ortaklarından bazılarının ayrılması sonucunda tek kişi kalarak sona erecek olan bütün kolektif ortaklıklarda uygulama alanı bulacağı görüşündedir (143).

iki kişilik kolektif ortaklıklarda, ortaklardan birinin haklı nedenlerle ortaklıktan çıkarılmasını düzenleyen hükümleri, Ticaret Yasasının 267.maddesinin yollamasıyla adi komandit ortaklıklarda da uygulanır (144). Ticaret Yasasının 267. maddesine göre, çıkarılma nedeni açısından komandite ve komanditer ortaklar arasında herhangi bir yasal fark bulunmamaktadır. Bu nedenle, bir komanditer ortağın kişisel alanında oluşan bazı nedenler, ortağın ortak-

(143) Ersin ÇAMOĞLU, "İki Kişilik Kolektif Ortaklıktan...", s.301 "Bu sonuca TK.m.199 ve 200.madde hükümlerinin amaca uygun yorumu ile varılabileceğini sanıyorum.... Yasakoyucunun amacı ortaklardan birisinin ayrılması sonucunda tek ortaklı kalarak sona eren bir ortaklığın malvarlığının (özellikle işletmelerinin), tasfiye edilerek değer kaybına uğramasına engel olmaktır. Aynı durumla, çok ortaklı şirketlerde de (birden çok ortağın aynı nedenle veya çeşitli nedenlerle ayrılması sonunda) karşılaşılabılır. Örneğin, çok ortaklı bir şirkette, birisi hariç diğer bütün ortaklar, iflas(TK.196), feshi ihbar (TK.198/1) veya haklı sebeplerle çıkarılma (TK.197) gibi nedenlerle ortaklıktan çıkarılmış olabilir."

(144) Y.11.HD., 9.5.1990 T., E.1989/3405, K.1990/3716 Sayılı Kararın Özeti: "TTK.nın Kolektif Ortakların çıkarılmasına ilişkin hükümleri, Komandit şirket ortaklarının çıkarılması hakkında da uygulanır." (Bu karar İstanbul Barosu Bilgi Bankası Arşivinden Alınmıştır).

lıktan çıkarılması için tıpkı kollektif ortaklıkta olduğu gibi, haklı neden oluşturacağından; komanditer ortak da, TTY.`nın 199. maddesine dayanılarak ortaklıktan çıkarılabilir.

ÇAMOĞLU` na göre, genel kural komanditer ortakların da Ticaret Yasasının 199. madde hükmüne dayanılarak ortaklıktan çıkarılması olmakla beraber, Ticaret Yasasının 187, 197 ve 199 maddeleri hükümlerinin komandit ortaklıklara uygulanmasında, tarafların komanditer niteliğinin de gözönünde tutulması gerekir. Ve nisbi bir kavram olan haklı neden değerlendirilmesinde, özellikle de haklı nedene bağlı hakların, komanditer tarafından kullanılması halinde, komanditerin ortaklık içindeki yeri ve rolü değerlendirilmelidir (145).

Diğer ortaklıklarla ilgili olarak, yasada Ticaret yasasının 267.maddesine benzer bir hüküm bulunmadığından Ticaret Yasasının 199.maddesi hükmü iki kişilik kollektif ortaklıklar ve adi komandit ortaklıklar dışındaki diğer ortaklıklara uygulanmamaktadır. Ticaret Yasasının 199.madde-

(145) Ersin ÇAMOĞLU, Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep Kavramı Ve Ortağın Haklı Sebep ile Çıkarılması, İstanbul, 1976, s.78 "Bilindiği gibi, kollektif ortaklıklardan farklı olarak komandit ortaklıklarda tüzel kişiler de komanditer ortak olabilir. Komanditer tüzel kişilerin de yer aldığı bir komandit ortaklıkta, ortaklığın haklı sebeple feshi ya da komanditer tüzel kişilerin çıkarılması ortaklığın ve ortak tüzel kişilerin özellikleri de gözönünde tutularak değerlendirilmelidir."

sinden yararlanma olanagına sahip bulunmayan iki kişilik ortaklıklar için yasa da özel bir düzenleme de bulunmamaktadır. Bu nedenle kolektif ortaklıklar ve adi komandit ortaklıklar dışındaki iki kişilik ortaklıklarda ortak sayısının bire düşmesi halinde ortaklığın dağılması kaçınılmazdır. Yargıtay 11.Hukuk Dairesi bir kararında bunu açıkça belirtmiştir (146).

III. İKİ KİŞİLİK KOLLEKTİF ORTAKLIKLARDA ORTAĞI ORTAKLIKTAN ÇIKARMA

1.GENEL OLARAK

Daha önceki açıklamalarımızda da ayrıntılı olarak belirttiğimiz gibi, kolektif ortaklık en az iki ortaktan oluşur. Bir ortağın ortaklıktan çıkarılabilmesi için, ortaklık sözleşmesinin niteliği gereği, ortaklıkta en az iki kişi kalmalıdır. İki kişilik kolektif ortaklıklarda, bir ortağın ortaklıktan çıkarılması için, Ticaret Yasasının 197.maddesinin 1.fıkrası anlamında haklı nedenler olsa bi-

(146) Y.11.HD., 29.11.1991 T., E.1991/3056, K.1991/6358 Sayılı Kararı : ".....Kanunkoyucu tarafından aksi istenilseydi aynı kolektif şirketlerde olduğu gibi TTK.m.199 limited şirketlerde de özel bir düzenleme getirilerek bu nevi şirketin de tek ortaklı bir şirket halinde devamının mümkün olduğu açık bir şekilde hükme bağlanması gerekirdi. Kanunkoyucu özel bir hükümle bu imkanı tanımadığı gibi, TTK.nun 54/2. maddesinde uygun bir süre içerisinde bu eksikliğin tamamlanmasını şart koşmakla limited şirketin tek ortaklı bir şirket şeklinde devam etmeyeceğini de açıkça belirtmiş bulunmaktadır." (Bu karar İstanbul Barosu Bilgi Bankası Arşivinden alınmıştır.)

le, ortağın çıkarılması için diğer ortak tarafından karar alınmasına olanak bulunmamaktadır (147). Çıkarma hakkı, en az iki ortağa tanınmış olduğundan, Ticaret Yasamızın 196, 197, 198 maddelerinin hükümleri en az üç kişilik ortaklıklara uygulanabilir (148). İki kişilik ortaklıkta bir ortağın çıkması ancak, üyeliğin devri veya aynı anda bir ortağın çıkması ile ortaklığa diğer bir ortağın girmesi halinde gerçekleşir. İki kişiden oluşan kolektif ortaklıklarda da, kendi isteği ile ayrılan ortağın yerine hemen bir başka ortak alınmaz ise, ortaklık dağılır (TTY.m.504) (149). İki kişilik kolektif ortaklıkta bir veya birden çok kişinin ortaklığa alınmasında bir özellik bulunmamaktadır. Ancak, bir ortağın ortaklıktan çıkarılması halinde, ortaklıkta tek ortak kaldığından bu hal özellik gösterir. İşte, bu kendine özgü halin düzenlenmesi için Ticaret Yasasının 199 ve 200. maddeleri kabul edilmiştir (150).

İki kişilik kolektif ortaklıklarda, bir ortağın ortaklıktan çıkarılması için diğer ortak, Ticaret yasasının 199 ve 200. maddelerinin hükümlerinden yararlanarak, ortağı

(147) İMREGÜN, Kollektif Komandit..., s.105.; Baki TOKSAL, Türk Ticaret Kanunu Serhi, C.II, Vize, 1991, s.1975.

(148) Ticaret Yasasının 196, 197 ve 198. maddelerinde bir ortağın, iflas, haklı nedenler ve feshi ihbar halinde ortaklıktan çıkarılması durumunda "diğer ortaklar"ca ortaklığa devam edilebileceği belirtilmiştir. Bu maddelerin ifadesinden de anlaşılacağı gibi, ortağın anılan madde hükümlerine dayanılarak ortaklıktan çıkarılabilmesi için kolektif ortaklıkta en az üç ortağın bulunması gerekir.

(149) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit....., s.442.

(150) ERİŞ, Türk Ticaret....., s.691.

ortaklıktan çıkararak ortaklığın iş ve işlemlerini devam ettirebilir. Ticaret Yasasınının 199.maddesi, "Yalnız iki kişiden ibaret bir kollektif şirkette, ortaklardan birinin şirketten çıkarılmasını gerektiren haklı sebepler mevcut ise, diğer ortağın talebi üzerine mahkeme fesih ve tasfiyeye hükmetmeksizin şirkete ait bütün iş ve muameleleri ve şirketin mevcudunu alacak ve borçları ile beraber davacı ortağa terk ve tahsisine ve ortağın şirketten çıkarılmasına karar verebilir. Bu halde çıkarılan ortak hakkında 204. madde hükmü tatbik olunur" hükmünü getirmiştir. Ticaret Yasasınının 200.maddesinde ise, "iki kişiden ibaret olan şirkette, ortaklardan birisinin şahsi alacaklısı 190, 191,198 maddelere göre haiz olduğu itiraz veya fesih hakkını kullanır veya ortaklardan birisi iflas ederse, diğer ortak 199.uncu madde hükmünden yararlanabilir" denilmektedir.

2. ORTAKLIKTAN ÇIKARMA NEDENLERİ

Ticaret Yasasınının 199.maddesinde iki kişilik kollektif ortaklıklarda, bir ortağın haklı nedenlerle çıkarılması hali düzenlenmiş bulunmaktadır. Ticaret yasasınının 200. maddesinde ise çeşitli nedenlerden sözedilmektedir.

Kaynak İsviçre hukukunda da iki kişiden oluşan bir kollektif ortaklıkta ortaklardan biri, hakim tarafından haklı nedenlerle çıkarıldığı veya iflasa düştüğü takdirde, diğeri faaliyete tek başına devam edebilmektedir. İsviçre

hukukunda bir ortağın ortaklıktan çıkarılması yasa tarafından iki halde öngörülmektedir. Ancak, yasa tarafından öngörülmüş bu iki hal dışında, ortaklardan birinin ortaklıktan ayrılmasından sonra, diğerinin işlere devam etmesi, yasadaki yazılı haller dışında sözleşme ile başka haller için de kabul edilmektedir. Ortaklardan birinin ayrılmasından sonra diğeri tarafından işlere devam edilmesi, tasfiyeye ve ortaklıkta kalan ortağın aktif ve pasifleri devralmasına gerek olmadan sona erer ve bu şekilde bir ayrılma sonucunda ortaklığın mal varlığı kişisel mal varlığına dönüşür. Bu konuda Federal Mahkemenin bir kararı bulunmaktadır (151).

Kaynak Alman Ticaret Yasasının iki kişilik kolektif ortaklıklara ilişkin 142.maddesinin 1.ve 2. fıkralarında, ortaklıktan çıkarma nedenleri Ticaret yasamızın 199 ve 200.maddelerini karşılamaktadır. Alm.TY.'nin 142.maddesinin

(151) JdT, 1950, I, s.205. "..... Çünkü davada tasfiyeden sonra bir ortaklığın terkinin değil, BY.'nin 579. maddesi ile düzenlenmiş iki kişiden kurulu bir kolektif ortaklığın ortaklarından birinin ayrılması ve işlere diğeri tarafından devam edilmesi söz konusudur. Ortaklardan biri tarafından bu şekilde işlere devam etme, yalnız esas olarak 579. maddede sözü edilen ortaklardan birinin hakim tarafından haklı nedenlerle 577.madde uyarınca çıkarılması ve yine ortaklardan birinin 578.maddeye göre iflas nedeniyle çıkması hallerinde değil, iki ortağın böyle bir hali ortaklığın kurulmasına ilişkin sözleşmede veya daha sonra, ortaklığın devamı sırasında yaptıkları bir sözleşmede öngörmüş olmaları halinde de kabul edilir. Ortaklardan birinin işlere bu şekilde devamını haklı gösteren hukuki neden bakımından her iki hal de esasen aynıdır."

1. fıkrası haklı nedenlerden, 2.fıkrası ise diğer nedenlerden söz etmektedir.

İki kişilik kollektif ortaklıklarda bir ortağın yasadan doğan çıkarma nedenlerini, Ticaret Yasasınının 199 ve 200.maddelerindeki düzenlemeleri dikkate alarak , haklı nedenler ve diğer nedenler olmak üzere iki başlık altında inceleyebiliriz.

A. Haklı Nedenlerle Çıkarma

İki kişilik kollektif ortaklıklarda, iki ortaktan birinin ortaklıktan çıkarılmasını gerektiren haklı bir nedenin varlığı halinde, diğer ortak, ortaklığın fesih ve tasfiyesine hükmedilmeksizin, ortaklığın bütün mal varlığı ve borçları ile kendisine devir ve tahsis edilmesini mahkemen isteyebilir (152).

Haklı neden, Ticaret Yasasınının 199.maddesinde, iki

(152) Y.11.HD., 1.5.1986 T., E.1986/2143, K.1986/2636 Sayılı Kararı: "TTK.'nun 199. maddesi hükmü gereğince, yalnız iki kişiden ibaret bir kollektif şirketin bir ortağının haklı sebeplere binaen şirketten çıkarılmasına ve fesih ve tasfiyeye hükmetmeksizin şirkete ait bütün iş ve muamelelerin ve şirket mevcudunun ortağa terk ve tahsisine karar verebilir. Bu hüküm karşısında mahkemece işin esasına girilerek hüküm tesis etmek gerekirken, iki kişilik kollektif şirkette bir ortağın haklı sebeplerle de olsa şirketten çıkarılmasının istenemeyeceği gerekçesiyle davanın reddi bozmayı gerektirir." (İMREGÜN, Kollektif Komandit..., s.106.; DOĞANAY, Türk Ticaret...., s.654., dpn.195)

kişilik kollektif ortaklıklarda ortağın ortaklıktan çıkarılmasına olanak veren yasal bir neden olarak düzenlenmiştir. Ticaret Yasasınının 199.maddesi emredici hukuk kuralı olmadığı için; bu hak , sözleşme ile sınırlandırılabilir, tamamen ortadan kaldırılabilir ya da dava yoluna gidilmeksizin kullanılabilceği öngörülebilir (153) (154).ÇAMOĞLU'na göre ise, haklı nedene sonuç bağlayan Ticaret Yasası hükümleri, genel olarak emredici nitelik taşımaktadırlar.Haklı nedene dayanan hak üzerinde ne oranda tasarruf edilebileceği; hakkı düzenleyen hüküm, kullandığı ifade, izlediği amaç ve çıkarlar açısından incelenerek saptanır (155).

Çekilmez hâle gelen ortaklık ilişkisine son verme olanağı sağlayan temel hak, Ticaret Yasasınının 187.maddesinde yer almaktadır. Ticaret Yasasınının 199.maddesi ise, iki kişilik kollektif ortaklıklarda, ortaklığın ve işletmenin bütünlüğünü koruyarak, işletmedeki, müşteri, organizasyon gibi, ekonomik değerlerin kaybına engel olma amacına yöneliktir. Ticaret Yasasınının 199.maddesi bu amaçla, haklı ne-

-
- (153) Y.TD., 25.3.1960 T., E. 1960/399, K. 1960/922 Sayılı Kararı : " TTK.'nun 199.maddesinde, filhakika (mahkeme) tabiri geçmekte ise de, tarafların mahkemece halledilecek bir meseleyi hakeme götürmelerine,kanundaki bu hükmün bir (intizamı amme hükmü) olmaması itibarıyla hukuken bir mani bulunmamaktadır...." (DOĞANAY, Türk Ticaret....., s.593)
- (154) TÜRKER, Türk Hukunda Kollektif....., s.106.
- (155) Ersin ÇAMOĞLU, "Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerinin Emredici Niteliği", Arslanlı'ya Armağan, 1978, s.290-291.

deni yaratan ve ortaklığı dağılma tehlikesi ile karşı karşıya bırakan ortağın, çıkarılmasını öngörmektedir. 199.maddede yer alan çıkarma hakkında sözleşme ile kısıtlamalar yapılabilir. Kendisi için ortaklığın devamı çekilmez hale gelen ortak, Ticaret Yasasınının 187.maddesi hükmüne dayanarak haklı nedenlerle fesih hakkına- veya sözleşmeden doğan benzeri bir hakka-sahiptir. Bu nedenle bir ortağın, TTY.199. maddesinde yer alan diğer ortağı ortaklıktan çıkarabilmesi hakkını ortadan kaldıran sözleşme hükmü, ortakların, kişisel bağlara ve birbirlerinin kişiliğine büyük önem verdiklerini ve ortaklardan birinin kişilik alanında bir haklı neden olduğunda, bunun çıkarma nedeni olarak değil, fesih nedeni olarak kullanılmasını istediklerini gösterir.

Ticaret Yasasınının 199.maddesinin ilk fıkrasında yer alan, "...Ortaklardan birinin şirketten çıkarılmasını gerektiren haklı sebepler mevcut ise, ..." hükmü, TTY.'nın, "muhik sebepler" veya "haklı sebepler" kenar başlıklarını taşıyan, 187 ve 197 madde hükümleri ile, yine TTY.'nin 138. maddesine dayanarak, BY.'nin 535.maddesinin 7.bendinde öngörülen halleri kapsamaktadır (156). TTY.'nin 199.maddesinde sözü edilen, ortağı çıkarma halleri ve bunların sonuç ve hükümleri; TTY.'nin 187 ve 197.maddelerdeki esaslara göre saptanır. Aradaki fark, TTY.'nin 199.maddesine göre çıkarma-

(156) DOĞANAY, Türk Ticaret Kanunu...., s.593.

ya ortaklar değil mahkeme karar vermektedir (157). TTY.'nin 197/1 maddesinde, ortaklık sözleşmesinde hüküm bulunmaması koşulu ile, ortakların, haklı nedenlerin varlığı halinde, ortağın ortaklıktan çıkarılmasına karar verebileceği hüküm altına alınmıştır (158). Bu durumda doğal olarak, mahkemeye başvurmaya gerek bulunmamaktadır. Ancak, ortakların alacakları bir kararla ortağı ortaklıktan çıkarabilmeleri için, bu konuda ortaklık sözleşmesinde hüküm bulunması gerekmektedir (159). TTY.'nin 199.maddesinde ise, iki kişilik kolektif ortaklıkta haklı nedenlerin varlığı halinde, ortağın, diğer ortağın çıkarılmasını mahkemeden isteyebileceği belirtilmiştir.

iki kişilik kolektif ortaklıkta, ortakların her ikisinde de çıkarma nedeni bulunuyor ise, TTY.'nin 199.maddesinden yararlanarak ortağın ortaklıktan çıkarılmasını istemeye olanak yoktur (160).

B. Diğer Nedenlerle Çıkarma

Ticaret Yasasının 199.maddesinde, iki kişilik kol-

(157) MİMAROĞLU, Ticaret Hukuku...., s.236; ARSLANLI, Kollektif ve Komandit...., s.443.

(158) Bu konuda bkz. s. 46.

(159) Ancak, diğer ortakların alacakları bir kararla ortağı ortaklıktan çıkarabilmeleri için bu konuda ortaklık sözleşmesinde hüküm bulunması gerekir. Bu konuda bkz. KARAYALÇIN, "Haklı Sebebe Dayanılarak....", s.127.

(160) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit...., s.443 , dpn.197.

lektif ortaklıklarda, haklı nedenlerin varlığı halinde ortağın ortaklıktan çıkarılması düzenlenmiştir. TTY.'nin 200.maddesinde ise, haklı nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerle, ortağın ortaklıktan çıkarılmasına yer verilmiştir. TTY.'nin 200. maddesinde sözü edilen nedenler çeşitlidir.

TTY.'nin 200. maddesine göre, koşullar uygunsa, TTY.'nin 190, 191 ve 198.maddelerinin iki kişilik kollektif ortaklıklara da uygulanacağı belirtilmiştir. Bu konu 200. maddede, "iki kişiden ibaret olan bir şirkette ortaklardan birinin şahsi alaklısı, 190, 191 ve 198.maddelere göre haiz olduğu itiraz veya fesih hakkını kullanır...." şeklinde açıklanmıştır (161).

TTY.'nin 200. maddesinin hükmüne göre, iki kişilik kollektif ortaklıklarda, haklı nedenler dışında, bir ortağın ortaklıktan çıkarılmasına olanak veren nedenleri şu şekilde sıralayabiliriz :

a) Ortaklardan birinin kişisel alacaklısının TTY.'nin 190.maddesi uyarınca, ortaklık süresinin uzatılması için, ortaklarca alınan karara itiraz etmesi,

b) Ortaklardan birinin kişisel alacaklısının, TTY.'nin 191. maddesi gereğince, borçlu ortağa düşen ortaklıkta-

(161) ERİS, Türk Ticaret....., s.695.

ki kar payından alacağını alamaması ve tasfiye sonunda borçlu ortağa düşecek paya haciz koydurması durumunda ortaklığın feshini istemesi,

c) Ortaklardan birinin TTY.'nin 198.maddesine dayanarak fesih bildiriminde bulunması,

d) Ortaklardan birinin iflas etmesi.

Yukarıda belirtilen nedenlerle ortağın ortaklıktan çıkarılması, ortağın hacir altına alınması halinde de uygulanır (162).

Belirtilen nedenlerin varlığı halinde, diğer ortak Ticaret Yasasının 199.madde hükmünden yararlanarak, mahkemenin ortağın ortaklıktan çıkarılmasına karar verilmesini isteyebilmektedir.

Ticaret Yasasının 200. maddesindeki ifade yerinde değildir. Çünkü, 198.madde gereğince fesih hakkı, kişisel alacaklıya değil, ortağa aittir (163).

Ticaret Yasasının 200.maddesindeki nedenler, geniş anlamda ortağa ilişkin çıkarma nedenleridir; ortağın bu ne-

(162) DOĞANAY, Türk Ticaret Kanunu..., s.655.

(163) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.443, dpn.196.

denlerin doğumuna kusuru ile neden olması koşulu aranmamıştır.

TTY.'nin, 200.maddesini karşılayan kaynak İsv.BY.'nin 579/1.maddesi, TTY.'nin 200.maddesinden farklı olarak, belirli sona erme nedenleri saymamış, bütün sona erme nedenlerini kapsayan çok daha geniş bir düzenleme getirmiştir İsv.BY.'nin 579/1.maddesi, ortağın ölümü halinde de uygulanmaktadır. Ortağın ölmesiyle ortaklık, tasfiye için devam ederken, kalan ortak tasfiye memuru rolünde bulunmakla beraber, tasfiyeye gitmeyerek işletmeyi aynı koşullarda devam ettirebilir (164). CAMOĞLU'na göre, bir ortağın ölümü halinde, İsv. BY.nin 579/1.maddesi, işletmeyi aynı koşullarda devam ettirme olanağı verdiği göre. TTY.'nin 200.maddesinin kaynağına ve amacına uygun yorumlanarak, ortaklığın ölüm ile sona ermesi haline de uygulanması gerekir (165).

Ancak, TTY.'nin 199 ve 200 maddeleri hükümlerinden doğan hakkın, ortağın ölümü durumunda da kullanılmasına olanak yoktur (166).

(164) JdT, 1968,s.139 "Kollektif ortaklık dağılma anında sona ermez; Tasfiye için ortaklık devam eder. Tasfiye memuru rolünde bulunmakla beraber tasfiyeye gitmeyerek işletmeyi kendi hesabına devralan ortak hakkında da 579.madde hükümleri uygulanır"

(165) CAMOĞLU, "İki Kişilik Kollektif Ortaklıktan.....", s.305.

(166) Bu konuda bkz. s.53.vd.

3. ÇIKARMA DAVASI

İki kişilik kollektif ortaklıkta, ortaklardan biri, dava açmaksızın, diğerini ortaklıktan çıkaramaz.

İkiden fazla ortağı bulunan bir kollektif ortaklıkta, ortaklardan birinin ortaklıktan çıkarılmasını gerektiren haklı nedenlerin varlığı veya ortaklardan birinin kişisel alacaklısını fesih istemi ya da itirazı halinde, alacakları bir kararla ortağı ortaklıktan çıkarma hakkı, diğer ortaklara tanınmış iken, iki kişilik kollektif ortaklıklarda bir ortağın çıkarılmasına karar verme yetkisi mahkemeye aittir (TTY.m.199).

İki kişilik kollektif ortaklıkta, ortaklardan birinin iflası (TTY.m.185-5,196) halinde de diğer ortağa ortaklığın tasfiyesine gidilmeksizin çıkarma hakkı tanınmıştır. Burada da çıkarmaya ancak mahkeme karar verir. Ticaret Yasasınının 196. maddesinde olduğu gibi, ortağın tek başına diğer ortağı ortaklıktan çıkarma hakkı yoktur (167). Ortağın diğer ortağı ortaklıktan çıkarabilmesi için dava açması gerekeceği ortadadır.

İki kişilik kollektif ortaklıklarda, ortaklardan biri diğerini vereceği bir kararla ortaklıktan çıkaramaya-

(167) DOĞANAY, Türk Ticaret Kanunu..., s.653-654.

cağı gibi, ortaklık sözleşmesine böyle bir hüküm de konulamaz. Yasakoyucu bu durumu sakıncalı görmüş ve tek yol olarak mahkemeye başvurmak yolunu öngörmüştür (168).

Alman Ticaret Yasasınının 142.maddesinin 1.fıkrasında da iki kişilik bir kollektif ortaklıkta, ortaklıktan çıkarılmayı haklı kılabacak nedenlerin varlığı halinde, mahkemenin diğer ortağı tasfiyeye gidilmeksizin, işi aktif ve pasifleri ile devir almaya yetkili kılabilceğı belirtilmiştir. Alman Ticaret Yasasınının anılan madde hükmünden de anlaşılacağı gibi çıkarma yetkisinin mahkemede olduğu açıktır.

Türk Ticaret Yasası ile Alman Ticaret Yasasında ortağın ortaklıktan çıkarılması konusunda mahkemenin yetkili olduğunun kabul edilmesine karşın, İsviçre Borçlar Yasasınının 579.maddesinin düzenlemesi farklıdır. Çünkü İsviçre Borçlar Yasasınının 579.maddesinin 1.fıkrasına göre, ortağı ortaklıktan çıkarma yetkisinin kalan ortakta olacağı ortadadır. Ancak 579.maddenin 2.fıkrasında feshin ortaklardan birinin özellikle kişiliğı ile ilgili önemli bir neden yüzünden istenmesi durumunda hakimin karar verebileceğı belirtilmiştir. Bu durumda yalnızca ortağın kişiliğı ile ilgili önemli nedenlerin varlığı halinde, ortağı ortaklıktan çıkarma yetkisinin mahkemede olacağı ortadadır (169).

(168) ERİŞ, Türk Ticaret....., s.692.

(169) Bu konuda bkz. s.66 vd. Ayrıca, Unal TEKİNALP/Ersin CAMOĞLU, Türk Ticaret Kanunu, İstanbul, 1986, s.91.

Türk Ticaret Yasasının 199.maddesinde her ne kadar mahkemeden söz edilmekte ise de taraflar bu konuda hakeme başvurabilirler. Çünkü Ticaret Yasasının 199.maddesi emredici hukuk kuralı değildir (170). Daha önceki açıklamalarımızda da belirttiğimiz gibi ortaklar, yasadan doğan haklarını kısıtlayabilir, ortadan kaldırabilir veya değiştirebilirler. Yargıtay Ticaret Dairesi bir kararında TTY.'nin 199.madde hükmünün kamu düzeninden olmadığını belirterek mahkemece halledilecek bir konuda tarafların hakeme başvurularında yasal bir engelin olmadığını belirtmiştir (171).

4. ÇIKARMA DAVASININ NİTELİKLERİ

Çıkarma davası yenilik doğuran bir dava niteliğindedir ve ancak kesinleşme tarihinden itibaren hüküm ifade eder (172). Burada davacı ortak, mahkemeden, diğer ortağın

(170) TÜRKER, Türk Hukukunda Kollektif..., s.106; Ayrıca bu konuda bkz.s.81.

(171) Bu konuda bkz., s.81, dpn.153.

(172) Y.11.HD., 23.6.1975 T.,E.1975/1958, K.1975/4227 Sayılı Kararı: " Her ne kadar davacı ortağın ihbarından önce, davalı ortak, TTK.'nin 199.maddesine göre açtığı davada, davacı ortağın ihracını ve fesih ve tasfiyeye hükmetmeksizin şirket mevcudunun bütün iş ve muameleleriyle birlikte kendisine terk edilmesini talep etmiş ise de; mücerret böyle bir davanın açılmış olması, şirket müddetinin süresinin uzamasını gerektirmeyeceği gibi, tasfiye işlemlerinin geçmesine de vesile olmaz. Bir ortağın şirketten ihracına ilişkin karar insai mahiyette olduğundan, ihrac ancak hükmün kesinleşmesi tarihinden itibaren hüküm ifade eder. Muayyen müddetli şirkette müddetin uzatılmayacağına ilişkin ihbarın yapıldığı tarihte ve müddet bitmeden önce böyle bir ihrac kararı bulunmadığına göre, davacı ortağın yaptığı bu ihbarın geçerli olduğunu ve şirketin

ortaklıktan çıkarılıp fesih ve tasfiyeye hükmetmeksizin ortaklığın kendisine tahsisini istemekte yani var olan hukuki bir durumun değiştirilmesini diğer bir ifade ile iki kişiden oluşan bir kollektif ortaklığın kişisel bir işletmeye dönüştürülmesini istemektedir (173).

Davacı ortak çıkarma hakkını, dava yolu ile kullanabileceği gibi, karşılık dava yoluyla da kullanabilir. Davaya basit yargılama usulüne tabidir (TTY.m.1460).

Mahkeme olaya çıkarma nedenine dayanan ortağın başvurusu üzerine bakar ve çıkarma nedenini yerinde bulursa, ortağın çıkarılmasına ve ortaklığın uygun bir süre içinde edineceği bir veya daha fazla ortakla birlikte devam etmesine ve çıkarılan ortağın payının TTY'nin 202-205 maddesi hükümlerine göre ödenmesine karar verir (174).

Dava dilekçesinde, ortaklığın mal varlığının tasfiye yapılmaksızın aktif ve pasifiyle devri istenmelidir. "Tasfiye yapılmaksızın" ifadesi kullanılmamış olsa bile, istem mahkemece Ticaret Yasasının 199.maddesi anlamında yorumlanmalıdır.

müddetinin bitiminde sona erdiğini kabul etmek gerekir" (Mustafa YETKİN, Serhli Türk Ticaret Kanunu, İstanbul, 1978, s.696); ARSLANLI, "Kollektif Ortaklıkta-Ortaklar Arasında...", s.361.

(173) Yenilik doğuran davada, davacı, var olan bir hukuki durumun değiştirilmesini, kaldırılmasını veya yeni bir hukuki durumun yaratılmasını istemektedir.

(174) DOMANIÇ, Ticaret Hukuku Dersleri....., s.160.

Mahkemece, davacı ortağın ileri sürdüğü nedenler yerinde görüldüğünde, ortaklığın fesih ve tasfiyesine karar verilmeksizin, ortaklığın tüm mal varlığının alacak ve borçları ile birlikte davacı ortağa tahsisine karar verilir. Koşullar varsa, çıkarma isteği hakim tarafından kabul edilmelidir. Aksi takdirde, çıkarılmak istenen ortak kusurlu olmasına karşın, ortaklığın dağılmasına neden olacak ve diğer ortağı zarara uğratabilecektir.

Burada, mahkemenin görevi, ortağın TTY'nin 199. ve 200.maddelerinden doğan hakkı, kullanma koşullarının var olup olmadığının tesbit ve fiili tasfiye yapılmadan işletmenin aktifi ve pasifi ile davacı ortağa devredilmesine karar vermektir (175).

Mahkeme, tasfiye yapılmaksızın devir istemi üzerine ortaklığın, tasfiyesiz davacı ortağa devri yerine ortaklığın fesih ve tasfiyesine karar veremez. Çünkü ortaklık mal varlığının tasfiyesiz devri istemi ile fesih ve tasfiye istemi hem kapsam, hem de içerik yönünden birbirlerinden tamamiyle ayrı isteklerdir. Bu nedenle, davacı ortağın fesih ve tasfiye istemi olmaksızın mahkemece bu şekilde karar verilmesine olanak yoktur (176). ÇAMOĞLU'na göre, çıkarma davası fesih davasıyla birlikte seçimlik olarak açılabilir. Davacı ortak, ortağın haklı nedenle çıkarılmasını ve işletmenin kendine tahsisini, eğer haklı nedenler yerinde görülmez-

(175) KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku....., s.290.

(176) TÜRKER, Türk Hukukunda....., s.106.

se, ortaklığın feshine karar verilmesini isteyebilir (177).

MİMAROĞLU ise, Ticaret Yasasının 199 ve 200.madde hükümlerinin emredici nitelikte olmadığını belirtmekte ve sözü edilen madde hükümlerine göre, "Mahkeme fesih ve tasfiyeye hükmetmeksizin" ortaklık varlığını davacı ortağa tahsis ve diğer ortağı da, ortaklıktan çıkarmaya, "karar verebilir" denildiğinden, mahkeme koşullara göre, çıkarılması istenen ortağı çıkarmakla beraber, fesih ve tasfiyeye de karar verebilir (178).

Mahkemece henüz karar verilmeden davalı ortak, ortaklık sıfatını yitirirse dava, konusuz kalacağından düşer.

5. ÇIKARMA HÜKMÜNÜN SONUÇLARI

Mahkemece verilen çıkarma kararı, kesinleşmesinden itibaren hüküm ifade eder. Hüküm kesinlik kazanmasıyla birlikte, işletme bir bütün olarak aktif ve pasifleri ile davacı ortağa geçer. Çıkarılan ortak, hüküm tarihine kadar ortak sıfatını korur. Hüküm tarihinden itibaren ortaklık sıfatı sona erer.

Dava yolu ile çıkarmada, çıkarılan ortak savunma olanacağını elde ettiğinden, TTY.'nin 197.maddesinde olduğu gibi , çıkarmadan sonra üç ay içinde itirazda bulunabilmesi söz konusu olmaz (179).

(177) CAMOĞLU, "İki Kisilik Kollektif Ortaklıktan...", s.304.

(178) MİMAROĞLU, Ticaret..., s.239.

(179) DOMANIÇ, Ticaret Hukuku Dersleri Adi Kollektif..., s.106.

6. ORTAKLARIN HUKUKİ DURUMU .

Ortakların hukuki durumu, ortaklıkta kalan ve ortaklıktan çıkarılan ortakların hak ve borçlarını içermektedir.

A. Ortakların Hakları

a. Çıkarılan Ortağın Hakları

Ortaklıktan ayrılan ortak, ortaklıktaki payının tesbit ve sözleşme ya da yasa hükümlerine dayanarak kendisine verilmesini istemek hakkına sahiptir. Ayrıca ayrılan ortak, çıkmadan önce başlanan bütün işlerin sonucunda, çıkarma kararı kesinleşip ortaklıkla olan ilişkisi kesildikten sonra, sona eren işlerden dolayı meydana gelen kar payının da verilmesini isteyebilir.

Mahkeme kararı ile ortaklıktan çıkarılan ortağın kar payı ile sermayesi Ticaret Yasasının 202.madde hükmüne göre belirlendikten sonra, aynı yasanın 204.maddesine göre sözleşmede hüküm var ise sözleşmede belirlenen, sözleşmede hüküm olmaması halinde, çıkarma sonrası yapılacak olan ilk bilanço zamanında ödenir. Ancak, sermaye payını, çıkarılma kararından önce girişilen işler tamamen tasfiye edilmedikçe alamaz (180).

(180) DOĞANAY, Türk Ticaret Kanunu..., s.654.

Çıkarılan ortağın haklarına, 199.maddedeki yollamaya dayanarak, 204.madde hükümleri uygulanır, yani çıkarılan ortak, ortak sayısı ikiden fazla ortaklıklarda olduğu gibi payını alarak ayrılır, kalan ortağın ortaklıktaki payı da bu oranda artar. Ortaklığa katılım payı 202.madde gereğince çıkarmanın istendiği, yani çıkarma davasının açıldığı tarihteki ortaklık varlığı esas alınarak belirlenir (181). Çıkarılan ortağın talep hakkı kişiseldir, diğer ortaga yöneliktir, ortaklık malları üzerinde mülkiyet hakkı yoktur (182).

Ortaklıktan çıkarılan ortağın payı para olarak(nakden) verilir (TTY.m.203). Bunun nedeni ortaklığın bütünlüğünü bozmamaktır. Şu halde, ortaklıktan ne şekilde olursa olsun ayrılan ortak, aynı sermaye koymuş olsa dahi ortaklıktan ayrılırken, payını nakden alabilir (183).

İsviçre hukukunda da, iki kişilik kollektif ortaklıktan ortağın çıkarılması durumunda ortaklık mal varlığının, kişisel malvarlığına dönüşmesinde tasfiye sözkonusu olmamaktadır. Çünkü tasfiye halinde, işletmenin faaliyetlerine devamı kesintiye uğrayacaktır (184). Bu nedenle de çıkarılan ortak getirdiği sermayeyi aynen isteyemez.

(181) KARAYALÇIN, "Haklı Sebep Dayanılarak İhrac Edilen....", s.137; ARSLANLI, Kollektif ve Komandit...., s.445.

(182) A.g.k., s.445.

(183) TIKVES, Ticaret Şirketleri...., s.33.

(184) PATRY, Précis de Droit Suisse...., s.322.

İsviçre Federal Mahkemesi kararına göre, iki kişiden oluşan kollektif ortaklıkta, gerek ortaklardan birinin şahsından doğan nedene bağlı olarak , gerekse her iki ortağın anlaşmasına dayanarak ortaklık malvarlığı kişisel malvarlığına dönüştüğünde, çıkan ortağın ortaklıkla olan ilişkisi kesilmek zorundadır. Ancak, ortaklık sözleşmesinden doğan hukuki ilişkiler hemen ortadan kalkmaz, ortağın ortaklıkla olan ilişkisi tamamen kesilinceye yani, çıkan ortağın payı belirlenip ödeninceye kadar farklı bir biçimde devam eder (185)

b. Kalan Ortağın Hakları

Mahkeme, TTY.'nin 199.maddesi doğrultusunda karar verirse, ortaklığın mal varlığı kararın kesinleştiği anda, ayrıca devir işlemine gerek olmadan aktif ve pasifleri ile istemde bulunan ortağa geçer.

Mahkeme kararının kesinleşmesi ile devralan ortak, ortaklık tüzel kişiliğinin halefi olacağından, ortaklık adına tescil edilmiş bulunan taşınmazların tapu sicilindeki kayıtlarının kendi adına düzeltilmesini isteyebilir (186).

Ortaklık sözleşmesinde aksi kararlaştırılmamış ise, ticaret ünvanı da devralan ortağa geçer (TTY.m.51/2). Or-

(185) JdT, 1972, I, s.91.

(186) TÜRKER, Türk Hukukunda Kollektif..., s.107.

taklık ticaret ünvanında, çıkan ortağın ad ve soyadı bulunuyor ise, onun açık izni gereklidir. Çıkan ortağın bu izni vermesi halinde devralan ortak, devraldığını gösteren bir ek yapmaksızın eski ünvanı kullanamaz (187).

B. Ortakların Sorumluluğu

a. Çıkarılan Ortağın Sorumluluğu

Ortaklık malvarlığı mahkeme kararının kesinleşmesi ile kalan ortağa geçer. Bu tarihten sonra ortak işletmenin sahibi olur. Kural olarak, çıkarma kararının kesinleşmesi , çıkan ortağın sorumluluğunu ortadan kaldırır. Ancak, Ticaret Yasasınının 201. maddesi gereğince, bir ortağın ortaklıktan çıkarılması üçüncü kişilere karşı ancak tescil ve ilan tarihinden itibaren geçerlilik kazanacağından , mahkemenin çıkarma kararı kesinlik kazanmasına karşın, çıkarılan ortağın sorumluluğu, tescil ve ilan sonuna kadar devam eder (188).

Ticari işletmenin devamı kollektif ortaklığın devamı sayılmak gerektiğinden, ortaklık alacaklıları doğrudan doğruya çıkan ortağa başvuramazlar. Ortaklık alacaklılarının çıkan ortağa başvurmaları ancak işletmeyi mülkiyetine geçiren ortağın iflası veya ticareti terketmesi ya da çıkarılan ortağın iflas etmesi halinde sözkonusu olabilir(189).

(187) A.g.k., s.107.

(188) MIMAROĞLU, Ticaret Hukuku..., s.238-240.

(189) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.445; TÜRKER, Türk Hukukunda Kollektif..., s.107.

b. Kalan Ortağın Sorumluluğu

İşletmeyi üzerine alan ortak, ortak tüzel kişiliğine ait hak ve borçlardan doğrudan doğruya sorumlu olur. Ortaklığın malvarlığı ile devralan ortağın kişisel malvarlığının birleşmesi ile oluşan yeni mal varlığı hem ortaklık borçlarından hem de devralanın kişisel borçlarından sorumludur (190). ARSLANLI'ya göre, ortaklık alacaklıları kabul etmedikçe veya alacakları güvence altına alınmadıkça, ortağın ortaklıktan çıkarılması sonucunda meydana gelen malvarlığı birleşmesi üçüncü kişilere karşı geçerli olmaz (191).

7. ORTAKLIĞIN TÜZEL KİŞİLİĞİ SORUNU

Mahkeme kararı ile, kollektif ortaklık işletmenin devredilmesi sureti ile sona ermiş olduğundan, sicilde ortaklığa ait unvan ve ortaklık işletmesi ile ilgili bütün kayıtlar silinir, devralan ortağın adına unvan tashih ve yeniden tescil işlemi yapılır. İşletmenin eski sicil numarası ve unvanı gösterilmek üzere kırmızı mürekkeple yeni işletmeye ait serh verilir ve böylece bu işletmenin eskisinin devamı olduğu belirtilir (TSN m.83/4,2) (192). Bir ortağın ayrılması, işlerin ortaklardan biri tarafından devam

(190) Wiepert, bu durumun ortaklık alacaklılarının aleyhinde olduğunu, bu ortaklık alacaklılarına alacaklarını, devredilen ortaklık malvarlığından öncelikle alabilmeleri hakkının tanınması gerekeceği görüşündedir (TÜRKER, Türk Hukukunda Kollektif..., s.107,dpn.4).

(191) ARSLANLI, Kollektif ve Komandit..., s.445.

(192) KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku....., s.291.

ettirilmesi halinde, ticaret siciline tescil, Isv.BY.'da da bir zorunluluk olarak belirtilmiştir (Isv.BY.m.581).

Bir ortağın çıkarılmasıyla ortaklık kendisine geçen diğer ortağın, mahkemece belirlenecek uygun bir süre içinde, bir veya birkaç yeni ortak edinmek suretiyle ortaklığı tasfiyeye gitmekten kurtarması gerekir. Aksi takdirde ortaklık dağılır (193). Kollektif ortaklık gerçek kişi tacir firmasına dönüşür (194). Bu takdirde ortaklığın ticaret sicilindeki kaydı sildirilerek yerine kişisel işletmenin kayıt ve tescil edilmesi gerekir (195).

Yeni ortak veya ortaklar alınarak ortaklığın devamı sağlandığında, ortaklık kendisine terkedilen ortakla yeni ortakların, yeni duruma göre ortaklık sözleşmesini değiştirip noterde imzalamaları ve bu durumun ticaret siciline tescil ve ilan ettirilmesi gerekir (TTY.m.33,201) (196).

Gerek değişik ortaklık sözleşmesinin onayı için notere, gerekse sicil memurluğuna başvuruda, çıkarılan ortağın kabulüne ve imzasına gerek yoktur. Mahkeme kararı yeterlidir (197).

-
- (193) MIMAROĞLU, Ticaret Hukuku..., s.239; DOMANIÇ, Ticaret Hukuku Dersleri Adi-Kollektif..., s.161; DOMANIÇ, Türk Ticaret Kanunu..., s.696
(194) IMREGÜN, Kollektif Komandit..., s.107.
(195) DOĞANAY, Türk Ticaret..., s.654.
(196) DOMANIÇ, Türk Ticaret Kanunu..., s.696.
(197) A.g.k., s.696

Ticaret Yasasının 199. ve 200. maddelerinde belirtilen hallerde mahkemenin feshe hükmetmeksizin ortaklığa ait bütün iş ve işlemleri ve ortaklığın varlığını alacak ve borçları ile beraber davacı ortağa tahsis ederek diğer ortağı çıkarabileceğini kabul etmekle tek kişiyle kalan ortaklığın tüzel kişiliğinin devam etmesini istediği ortadadır. Ancak, TTY.m.504.'ün kıyası yoluyla, uygun bir süre içinde, çıkan ortağın yerine yeni ortak veya ortaklar edinilmez ise, ortaklığın tüzel kişiliği sona erecektir.

ONSUN da , Türk Ticaret Yasamızın 199. maddesini karşılayan Eski Ticaret Yasasının 195.maddesiyle ilgili bir görüşünde aynı fikri savunmuştur. ONSUN'a göre Eski Ticaret Yasasının 195. maddesinde ortaklığın tasfiye ve feshine hükümlenmaksızın "kaffei umur ve muamelatı bütün mevcudat ve zimmematile beraber talibi ihraç olan serike terk ve tahsis olunabilir" hükmü gereğince, devir söz konusu olmakla beraber tüzel kişilik hakkında doyurucu değildir. Esasen ortaklığın iki ortağının varlığı zorunlu bir unsur olduğuna göre; iki kişilik ortaklıklarda ortaklardan birini ortaklıktan ayrılması ile ortaklığın varlığını yitirdiğini kabul etmek gerekir. Ancak Ticaret Yasası mazbatasının 195. ve 196. maddelerin amaçları incelenecek olursa, ortaklığın devamının istenir nitelikte olduğu düşünülebilir. Bu durum karşısında ortaklığın varlığını devam ettirebilmek için iki ortaklı limited ortaklıklar hakkındaki 515.maddesi hükmü (TTY.m.504) kıyas yolu ile kollektif ortaklıklara da uygu-

lanabilir (198).

HİRS'e göre, limited ortaklıklarla ilgili bir düzenleme olan Eski Ticaret Yasasının 515.maddesinin kıyasen uygulanması durumunda (199), iki kişilik bir kollektif ortaklıkta ortaklardan birinin ortaklıktan çıkması ile, yasanın hükümlerine veya mahkeme kararına uyarak, ortaklığı bütün aktif ve pasifleriyle birlikte üzerine alan diğer ortak zaman geçirmeksizin başka birini geçirebilirse, ortaklığın tüzel kişiliği devam eder. Aksi takdirde, ortaklık ve tüzel kişilik sona erer. Bu durumda ortaklığın ticaret sicilindeki kaydı sildirilerek yerine kalan ortağa ait işletmenin kaydettirilmesi gerekir (200).

KARAYALÇIN'a göre, TTY.m.199'daki "...fesih ve tasfiyeye hükmetmeksizin...ortağın şirketten çıkarılmasına karar verebilir" hükmü yanlış anlaşılmaya yol açabilir. Çünkü iki kişilik bir ortaklıkta çıkarma nedenlerinin varlığı halinde ortağın ortaklıktan çıkarılması ve feshe hükmetmek artık söz konusu olmaz.Bu şartlardan birinin varlığı halinde ortaklık sona erecektir.Bu davada ortaklığın sona ermesi bakımından verilecek karar kurucu nitelikte olacağından

(198) ONSUN, Ticaret....., s.62.

(199) HİRS, Notlu Ticaret....., s.220. ETY.m.515'e göre: " Sürekadan birinin vefatı veya iflası vukuunda şirket müfesi olmaz. Diğer hissedarlar beyninde esas mukavele dahilinde muharrer müddet için bihakkın devam eder. Şirket iki kişiden mürekkep ise diğer şerik vefat veya iflas eden şerikin yerine diğerini ikameye mecburdur. Aksi takdirde şirket infisah eder."

(200) HİRS, Ticaret Hukuku Ders....., s.237.

mahkemece ortaklığın feshine karar verilmesi gerekir (201).

İsviçre Hukuku, iki kişilik kollektif ortaklıklarda bir ortağın çıkarılması halinde, ortaklıkta kalan ortağın bir süre ortaklığı sürdürmesini işlere devam etmesini kabul eder bir eğilim göstermektedir. Gerçekten Federal Mahkemeye göre, iki kişilik bir kollektif ortaklıkta işlere yalnız bir ortak tarafından devam edilmişse ikinci ortağın alınması halinde ortaklığın yeniden tescili istenememektedir (202).

Federal Mahkeme bir diğer kararında da, iki kişilik bir kolektif ortaklıkta, İsv.BY.'nin 579.maddesinden yararlanarak, ortaklardan birinin ayrılması ve işlere diğer ortak tarafından devam edilmesi durumunda, ortaklığın ticaret sicilinden silinmesinin sözkonusu olmadığını, bu nedenle de alacaklıların ortaklığın yeniden ticaret siciline kaydedilmesini isteyemeyeceklerine karar vermiştir (203).

İsviçre Hukukunda uygulamada, ilk bakışta yasa koyucu, ortaklığın tek kişi ortaklığına dönüşmesine izin vermiş gibi görünmesine karşın tek bir ortakla ortaklığa devam söz konusu değildir (204).

(201) KARAYALÇIN, Ticaret Hukuku..., s.290-291. "Kanun yapma tekniği bakımından diğer bir nokta da TK.199 ve 200`ün kenar başlığı tasnifleri bakımından"ortakların şirketten ayrılması" konusu içinde yer almasıdır. TK. 199 ve 200`de bir ortağın çıkarılması değil, iki kişilik bir şirketin mahkemece feshine karar verilmesi ve tasfiyeye gitmeden şirket aktif ve pasifinin bir ortağa devredilmesi hali düzenlenmek istemistir "

(202) MIMAROĞLU, Ticaret..., s.240.

(203) JdT, 1950, I, s.205.

(204) PATRY, Précis de Droit Suisse..., s.323.

S O N U C

Kişi ortaklıklarının en belirgin tipi, karşılıklı güven, işbirliği, ortaklığın borçları için kişisel sorumluluk gibi kişisel birleşmenin en önemli unsurlarını oluşturan kolektif ortaklıktır. Ortakların kişisel emek ve gayretlerinin önemli olduğu işletmelerde kolektif ortaklık şekli tercih edilmektedir. Kolektif ortaklıklarda karşılıklı güven çok önemli olduğundan; kolektif ortaklıklar birbirlerini çok iyi tanıyan kişiler, özellikle de ailedeki kişiler arasında kurulmaktadır. Kolektif ortaklıklarda ortakların sorumluluğu sınırsız ve birlikte olduğundan, bu ortaklıklar ortaklığa katılacak olanlar ve ortaklık alacaklıları açısından güvence oluştururlar.

Türk Ticaret Yasasının 153.ve 178. maddelerini gözönüne alarak, kolektif ortaklığın tanımını şu şekilde yapabilir: Kolektif ortaklık, ticari bir işletmeyi işletmek

amacı ile, gerçek kişiler arasında kurulmuş ve ortakların ortaklık borç ve yüklenimlerinden dolayı sorumluluğu sınırsız ve birlikte olan ortaklıktır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi, kollektif ortaklıktan sözedebilmek için bazı koşulların varlığı gerekmektedir.

Bu koşulları şu şekilde sıralayabiliriz: ticari işletme, ünvan, en az iki kişi, sınırsız sorumluluk, tüzel kişilik ve ortaklık sözleşmesi.

Kollektif ortaklıklara, Türk Ticaret Yasası, Medeni ve Borçlar Yasası hükümleri uygulanır.

Kollektif ortaklıklarda, ortaklığın devamı süresince ortaklar arasında değişiklikler olabilir. Ortaklar arası değişiklik halleri ise, ortaklığa yeni bir ortağın girmesi, ortağın ölümü, ortaklıktan çıkma veya çıkarma ve ortaklık payının devri olarak karşımıza çıkabilir.

Ortakların değişmesi normal olarak kollektif ortaklığın yapısına ters düşmekte, ortaklar arasındaki değişiklikler ortakların tümünü etkilemektedir ve çoğunlukla da ortaklığın sona ermesine neden olmaktadır. Bir ortağın ortaklıktan ayrılma nedenleri çoğu zaman ortaklık yönünden sona erme nedeni nedeni olduğundan yasakoyucu, bu gibi durumlarda diğer ortaklara ortaklığın sona ermesine neden olan ortağı ortaklıktan çıkararak ortaklığa devam etme ola-

nağı tanımıştır. ikiden fazla ortağı bulunan kollektif ortaklıklarda, ortaklardan birinin ayrılması ortaklığın devamına engel olmaz. Ancak bir kollaktif ortaklıkta ortak sayısı iki ise, bu durumda ortak sayısı bire düşmektedir. Borçlar Yasasının 520. maddesinin 1. fıkrasında yer olan tanımda ortaklığın en az iki kişi ile oluşacağı belirtildiğinden ve tek kişi ile ortaklıktan söz edilemeyeceğinden, ortaklık sona ermektedir.

Çıkarma hakkı iki ve daha fazla ortaklara tanınmış olduğundan, Ticaret Yasasının Çıkarmaya ilişkin 196, 197 ve 198. madde hükümleri iki kişilik kollektif ortaklıklara uygulanamaz. Bu nedenle yasakoyucu iki kişilik kollektif ortaklıklarla ilgili olarak TTY.'nin 199 ve 200. maddelerinde özel düzenlemelere yer vermiştir. TTY.'nin iki kişilik kollektif ortaklıklarla ilgili 199. ve 200. madde hükümleri ortağın ortaklıktan çıkması ve çıkarılması halinde uygulama olanağı bulmasına karşın, TTY.'nin 195. madde hükmü karşısında ortağın ölümü halinde uygulanmasına olanak yoktur. İki kişilik kollektif ortaklıklarla ilgili özel düzenlemenin amacı işletmenin bütünlüğünü sağlamak olduğuna göre, aynı durum ortağın ölümü halinde de söz konusudur. Bu nedenle yasakoyucu tarafından bu konununda düşünülerek TTY.m.199 ve 200. maddelerinin ortağın halinde de uygulanmasının yeni bir düzenlemeyle sağlanması bir zorunluluktur.

İki kişilik kollektif ortaklıklarda, bir ortağın

ortaklıktan çıkarılabilmesi için diğ er ortak, Ticaret Yasasının 199 ve 200. maddesi hükümlerinden yararlanarak, ortağı ortaklıktan çıkarıp ortaklığın iş ve işlemlerini devam ettirebilir. Ticaret Yasasının 199.maddesinde, haklı nedenlerden, 200.maddesinde ise çeşitli nedenlerden söz edilir.

TTY.m.199 ve 200. madde hükümlerinden yararlanarak ortağın ortaklıktan çıkarılabilmesi ancak mahkemeden istenebilir, ortağın tek başına alacağı bir kararla TTY.m.199 ve 200 deki çıkarma hakkından yararlanması olanaksızdır.

TTY.m.199 göre, mahkemece diğ er ortağın başvurusu üzerine, fesih ve tasfiyeye hükmedilmeksizin ortaklığa ait bütün iş ve işlemleri ve ortaklığın varlığının, alacak ve borçları ile beraber davacı ortağa bırakılmasına ve ortağın ortaklıktan çıkarılmasına karar verildiğinde, ortaklıkta kalan ortağın, uygun bir süre içinde ortak edinmek suretiyle ortaklığı tasfiyeden kurtarması gerekir. Aksi takdirde ortaklık dağılır, gerçek kişi tacir firmasına dönüşür ve tüzel kişiliği son bulur.

Y A R A R L A N I L A N K A Y N A K L A R

- AEBY Pierre : Cours De Droit Commercial Suisse.
Vme Edition. Fribourg, 1947.
- AKYAZAN Sıtkı : "Kollektif Komandit ve Adi Ortak-
taklıklardan Olusan Sahıs Sirket-
lerinde, Ortaklığın Fesih ve İn-
fisahı ve Ortaklıktan Çıkarma Da-
vası", ABD.,1979.,S.5.
- ANSAY Tugrul : Bankacılık Yönünden Ticaret Hukuku
Kuralları, B.2., Ankara, 1978.
- ARAR Kemal : Kara Ticareti Sirketler Hukuku,An-
kara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Yayınları, Ankara, 1952.
- ARGUETE Yomtov : "Ortağın Ölümü Halinde Kollektif
Sirketin Mirascılarla Durumu",
İBD., 1960, S.9-10.
- ARSEVEN Haydar : Ticaret Kanununun Getirdiği Yeni-
likler - Umumi Hükümler ve Sirket-
ler, İstanbul, 1960.
- ARSLANLI Halil : Kara Ticareti Hukuku Dersleri Umu-
mi Hükümler, B.3, İstanbul,1960.
- ARSLANLI Halil : Kollektif ve Komandit Sirketler,
K.I, B.3, İstanbul, 1960.

- ARSLANLI Halil : "Kollektif Sirkette Serikler Arasında Tebeddülât ", Muammer Resit SEVIG'e Armağan, 1952.
- BASBUĞOĞLU Tarık : Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, C. I, Ankara, 1988.
- BASTUĞ İrfan : "Kollektif Sirkette Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması" ABD., 1971, S.6
- BASTUĞ İrfan : Sirketler Hukukunun Temel İlkeleri, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayınları, No: 64/44, İzmir, 1974.
- BIRKAŞ Hasan : Ticaret Sirketleri ve Tatbikat, B.7, İstanbul, 1987.
- BOZER Ali : Bankacılar İçin Ticaret Hukuku Bilgisi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, No. 67, B.3, Ankara, 1972.
- CIHANGİROĞLU Celal : Alman ve İsviçre Hukuku ile Mukayeseli olarak Türk Hukukunda Kollektif Ortağın Mesuliyeti, Atatürk Üniversitesi Yayını, No:351, İstanbul, 1974.
- ÇAMOĞLU Ersin : "İki Kisilik Kollektif Ortaklıktan Bir Ortağın Haklı sebeple Çıkarılması Hakkında Bazı Düşünceler", İHFM., 1976, Ord.Prof.Dr.E.Hirsch'e Armağan, 1976, S.1-4.
- ÇAMOĞLU Ersin : Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep Kavramı Ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması, İstanbul, 1976.
- ÇAMOĞLU Ersin : "Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükmülerin Emredici Niteliği", Arslanlı'ya Armağan, 1978.
- ÇEVİK Orhan Nuri : Kollektif Sirketler Hukuku ve Uygulaması, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 1978.
- DOMANIÇ Hayri : Ticaret Hukuku Dersleri Adi-Kollektif ve Komandit Sirketler, İstanbul, 1965.

- DOMANIC Hayri : Ticaret Hukukunun Genel Esasları, B.4, İstanbul, 1988.
- DOĞANAY İsmail : Türk Ticaret Kanunu Serhi, C.I, Ankara, 1990.
- EREM Turgut S. : Ticaret Hukuku Prensipleri, C.II, B.7, İstanbul, 1979.
- ERİS Gönen : Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Ticaret Şirketleri, C.I, B.2, Ankara, 1992.
- GURDOĞAN Burhan : "Kollektif Şirketin ve Ortakların İflası", AHFD, 1960, C.XVII, S.1-4.
- HIRSCH E.Ernst (Çev.Galip Mustafa) : Türk Ticaret Kanununun Esaslarına Göre Ticaret Hukuku, İstanbul, 1935
- HIRŞ Ernst : Notlu Ticaret Kanunu, Birinci Kitap, Ankara-İstanbul, 1946.
- HIRŞ Ernst : Ticaret Hukuku Dersleri, B.3, İstanbul, 1948.
- İMREGÜN Oğuz : Kollektif ve Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Ortaklıklar, İstanbul, 1989.
- İMREGÜN Oğuz : Kara Ticareti Hukuku Dersleri, B.8 İstanbul, 1987.
- İMREGÜN Oğuz : Ticaret Hukuku, Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, No: 7, Eskişehir, 1984.
- KARAYALÇIN Yaşar : "Haklı Sebeye Dayanılarak İhrac Edilen Kollektif Şirket Ortakının Payı Hangi Tarih Esas Alınarak Tespit Edilir?", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler-Tartışmalar II., 11-12 Ocak 1987, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- KARAYALÇIN Yaşar : "Kollektif Şirket-Gecimsizlik-Cıkarma Fesih", Özel Hukukta Meseleler ve Görüşler, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1975-VI.

- KARAYALÇIN Yasar : Ticaret Hukuku-II Sirketler Hukuku, B.2., Ankara, 1973.
- KİPER Osman : Uygulamada Ticaret Sirketleri, Eğitim Yayınları, İstanbul, 1981.
- MİMAROĞLU Sait Kemal : Ticaret Hukuku-İşletme Hukuku-Ticaret Ortaklıkları Hukuku, C.II, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1970.
- MOROĞLU Erdoğan-DURAL Mustafa (Çeviren) : Son Değişikliklerle Alman Ticaret Kanunu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, No: 111, Ankara.
- ONSUN Kemal Şükrü : Ticaret Sirketleri, Ankara, 1949.
- ÖZDEMİR Necdet : Türk Ticaret Hukuku, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, B.3, Ankara, 1977.
- PATRY Robert : Precis De Droit Suisse Des Societes Les Nations Fondamentales Les Societes Sans Personalite Juridique, Volume I, Berne, 1976.
- POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU : Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, Geliştirilmiş B.3, İstanbul, 1984.
- SCHNEIDER A-FICK H. : (Adapte en francais par Max E.PORRET) Commentaire Du Code Federal Des Obligations du 30 Mars 1911, Neuchatel, 1916.
- SCYBOZ Georges
GILLIERON Pierre Robert : Code Civil Suisse et Code Des Obligations Annotes, Loussane, 1988.
- SELEKLER Ferit : "Kollektif Sirketlerde Ortanın Sirketten Çıkması", IHFM., E. Hirsch' e Armağan, 1976, S.1-4.
- SOYGÜR Nevin : Sirketler Hukuku Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, 1989.

- SUNGUR H.Halis : Türk Ticaret Kanunu Serhi ve Tatbikata ve ilgili Mevzuat,C.II, Ticaret Şirketleri,İstanbul,1959.
- TANDOĞAN Haluk(Çeviren): İsviçre Borçlar Kanunu Kısım III V ve Haksız Rekabete Dair Federal Kanun, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, No: 6, Ankara, 1958.
- TEKİL Fahiman : Şirketler Hukuku Genel Bilgiler Adi Şirket-Kollektif ve Komandit Şirketler,C.I,B.2, İstanbul, 1976.
- TEKİNALP Unal : "Kollektif Ortaklıkta Ortağın Ortaklıktan Çıkmasının Doğurduğu Bazı Problemler", II.Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, Bildiriler Tartışmalar, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara,1962.
- TEKİNALP Unal/ÇAMOĞLU Ersin : Türk Ticaret Kanunu,İstanbul,1986.
- TİKVEŞ Özkan : Ticaret Şirketleri ve Uygulama,İstanbul, 1990.
- TOKSAL Baki : Yeni Ticaret Kanununun Getirdiği Yenilikler - Kollektif Şirketler, IMD, C.IV, S.12, Mart 1958.
- TOKSAL Baki : Türk Ticaret Kanunu Serhi,C.II,Vi-ze, 1991.
- TÜRKER Kaya : Türk Hukukunda Kollektif Şirket, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları,Ankara, 1980.
- TUZUN Necat : Şirketler Hukuku , Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi Yayını, Ankara, 1980.
- ULUSOY Yılmaz : Mukayeseli Sahıs Şirketleri, Ankara, 1977.
- UÇİŞİK Güzin (OĞUZ) : Türk Hukukunda Kollektif Ortaklıkta Ortakların Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayını, No.369, İstanbul, 1985.

YETKİN Mustafa

: Serhli Türk Ticaret Kanunu, İstanbul, 1978.

: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.VIII, S.2.

: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.VI, S.4, Eylül 1972.

: Journal des Tribunaux, 1972, I, s.91.

: Journal des Tribunaux, 1968, s.139.

: Journal des Tribunaux, 1950, I, s.205.

: Resmi Kararlar Dergisi, Yıl 9, Haziran-Temmuz-Agustos 1974, S.6-7-8.

: Yargıtay Kararları Dergisi, C.XIV, S.5, Mayıs 1988.

: Yargıtay Kararları Dergisi, C.XI, Ağustos 1985.

67° : Yargıtay Kararları Dergisi, C.IX, S.3, Mart 1983.